

afişler gibi yüzün

film yazıları

Şefik Memiş

Bir nokta
KİTAPLIĞI

Şefik Memiş

Çok öteden beri bir “dilemma”nın kısılcacında bile kalsa yazadurdu. Saklandığı zarftan ilk kez bu kitapla uç verdi kalemi. İletişim okudu, sinemayla başı hep hoş oldu. Sinemayı dile dönüştürerek başka bir kıvamın peşinde yazdı bu kitabı. Aşk izleğinde yeni renklere açtı, açıldı. Bir noktada açılıp duran bir yedi-veren çiçeği var elinde.

afişler gibi yüzün

Şefik Memiş

Bir Nokta Kitaplığı
film yazıları

İstanbul Yayınları

İstanbul Yayınları 19
Film Yazıları 1
ISBN 978-975-8566-17-4

Afişler Gibi Yüzün

Şefik Memiş

İstanbul, Şubat 2007

Tasarım: **Murat Arslan**
Baskı: **Vesta Ofset**
Cilt: **Güven Mücellit**

İstanbul Yayınları

Selçuk Yayıncılık ve Sinemacılık Ltd. Şti.
Büyükdere Cad. Atakan Sok. Petek Ap.
B Blok No:7/11 Mecidiyeköy 80310 İstanbul
Tel: (0212) 216 51 44 • Faks: (0212) 212 21 63

İÇİNDEKİLER

7

Aşkı sıradışı kılan nedir?

13

Neden edilgenlik kutsanır aşkta?

21

Neden yağmurla beklenir yitik sevgili?

29

Kırık olmayan aşk hikayesi var mıdır?

35

Hayat rüzgaz gibi geçer keşkeler kalır geriye!

43

Niçin acziyetin kolaycılığına sığınırız?

53

Senden vazgeçmezsem seni nasıl sevebilirim?

69

Her kederin bir tesellisi var mıdır gerçekten?

81

Petersburg dilemması

AŞKI SIRADIŞI KILAN NEDİR?

Sıradan şeyler aslında hayatımızın olağanüstülükleridir. Ve biz onların, hayatımızda ne denli önemli bir yere sahip olduklarını kaybettiğimiz de anlarız. Nasıl edindiğimizi bile bilmeyiz halbuki. İnsanın hayata bakışı da biraz böyledir. İnsan sıradan olmayı seçtiği oranda sıradışılığa, olağanüstülüğe ulaşır, bu kendiliğinden gelir.

Ben böylesi bir film hatırlıyorum. Sinema tarihinin bir çırpıda sayılan 10 filmi arasında yer alır sürekli. Üstelik bir melodramdır: Casablanca. Onda görülen her şey aslında başka filmlerde bolca görülmüştür. Diyaloglar da daha önce yüzlerce kez duyulmuş sözlerden oluşur. Casablanca'yı büyük yapan esrarengiz taraf da budur zaten. Bildik ve sıradan olması.

Umberto Eco'nun dediği gibi, iki tane basmakalıp söz yanyana gelirse gülünç olur, ama yüzlerce sıradan, basmakalıp söz yanyana gelirse dokunaklı olur.

Casablanca bunu başarıyor, bir anlamda kendi kendini yaratıyor. Senaryo gün be gün yazılmıştır. Başrol oyuncularını her zamanki gibi oynamışlar, sadece kendilerine söyleneni yapmışlardır.

Bir de aşktan daha önemli şeyler olduğunu keşfediyorduk bu filmde. Belki de aşkın

farklı boyutlarını. Aşk, onu bırakınca büyük oluyordu. Oysa Bogart Bergman'ı, Bergman da Bogart'ı seviyordu. Ama vuslat gerçekleşmiyordu. İnsanları da zaten bu büyülüyordu. Çünkü trajedi her zaman çeker bizi.

Casablanca'nın unutulmaz sahnelerinden biri Paris'te La Belle Aurore'da geçer. Sam, piyanoda o meşhur parçayı *"As Time Goes By"* çalmaktadır.

"Yalnızdım, hiçbir şeyim yoktu, ümidim bile, ve derken senle karşılaştım" diye yüceltiği Ilsa ile birlikte Rick. Pencereden, ertesi gün Alman kuvvetlerinin şehre gireceği anonsu duyulmaktadır. II. Dünya Savaşı'nın tam ortasında bulunan Rick'in artık Paris'te kalması imkansızdır. Ve o trajikomik diyalog geçer aralarında.

Ilsa başlar:

'Bütün dünya parçalanırken biz aşkın kollarına düşüyoruz.'

'Evet, müthiş kötü bir zamanlama. Söylesene, on yıl önce neredeydin?'

'On yıl önce? Bir bakalım, evet, dişlerime tel takılıydı. Sen neredeydin?'

'İş arıyordum.'

Birbirlerini sarılırlar, tam bu sırada yakınlara düşen bir top mermisinin sesi işitilir ve Ilsa en basmakalıp sözlerinden birini büyük bir içtenlikle söyler:

"Bu bir top atışı mı yoksa kalbimin atışı mı?"

Bu bir top atışıdır ve Almanların yaklaştığını haber vermektedir. İronik bir biçimde savaşta kazandığı aşkı, mutluluğu kaybetmek is-

temeyen Rick, Ilsa'ya hemen evlenme teklif eder. Kaçtıkları yerde, trende, olabilecek her yerde. Ilsa bu tekliften oldukça etkilenir ve bu çılgın dünyanın ortasında ona olan aşkını vurgular:

"Seni çok seviyorum. Ve o denli de nefret ediyorum bu savaştan. Ah, çılgın bir dünya. Her şey olabilir. Eğer uzaklara gidemezsen, yani, bir şey olur da ayrı düşersek, seni nereye götürürlerse götürsünler, nerede olursam olayım ben, bilmeni istiyorum ki..."

Sözünü tamamlayamaz, tutkulu duyguların akışına bırakırlar kendilerini.

Ilsa fısıldar usulca:

"Öp beni. Tıpkı son defa öpüyormuş gibi öp beni."

Bu sırada Ilsa'nın elindeki bardak düşer ve kırılır. Sanki kötü kaderini temsil etmektedir, Rick ile yaşadıkları mutlu günlerin bitişi.

Bu kez yer Casablanca'dır. Ilsa, Almanlara karşı direnişi örgütleyenlerin lideri, kocası Victor'la beraber buraya gelmiştir. Amaçları, buradan ABD'ye geçmektir, ancak Gestapo peşlerindedir. Vize almaya çalışmaktadırlar ve eski aşkı Rick'te 2 adet vize bulunmaktadır. Polis şefiyle, Rick'in Paris'ten kaçtıktan sonra burada açtığı yerine gelirler, ancak henüz Ilsa Rick'in de burada olduğu gerçeğini öğrenmemiştir. Sam'i piyano başında görünce durumu anlar, eski aşkını, eski günleri hatırlar. Sam'e yaklaşır:

"Bir daha çal, Sam, eski günlerin hatırına. Haydi çal Sam, As Time Goes By'ı çal. Senin için mırıldamıyorum ben..."

Eskimeyen bir aşk yâresine Ilsa'nın gözlelerinden süzülen yaşlar eşlik etmektedir.

Ilsa'yı görünce Paris'teki günlere döner Rick. Seine Nehri'nde bir botla dolaştıkları güne. Her şey çok güzeldir. Ama Ilsa geçmişinden bahsetmez hiç. Rick ısrarla sorar:

"Kimsin ve daha önce nerelerdeydin? Ne yapardın, ne düşünürdün?"

"Hani, soru olmayacaktı hayatımızda."

Rick, buğulu gözlerle Ilsa'ya döner ve neredeyse sürekli tekrarlayacağı klasikleşmiş cümlesini söyler:

"Gözlerinde görüyorum seni, küçüğüm."

Casablanca'da aşkı ile sorumlulukları arasında bocalayan Ilsa, nihayet Rick'e her şeyi anlatır. Hayatında Rick'ten önce bir erkek daha olmuştur. Nazi toplama kampında öldüğünü sandığı kocasıdır bu. Kocasını aynı zamanda direnişçilerin lideridir de. Paris'ten birlikte ayrılacakları gün, yaralı olarak kurtulduğunu duymuş, ona bakmak için Rick'le gelmemiştir.

"Hastaydı ve bana ihtiyacı vardı" diye açıklar Ilsa.

"Benim hakkımda" der Ilsa, *"ne düşündüğünü biliyorum, ama yalvarıyorum sana, daha önemli bir şey için, dava için duygularını bir kenara koy. Bir kadın seni incitti ve sen intikamını bütün dünyadan alıyorsun. Hayır, Richard, üzgünüm, üzgünüm, fakat, sen, sen son ümitsin. Eğer bize yardım etmezsen Victor Laszlo Casablanca'da ölecek."*

Daha fazla kendisiyle mücadele edemez Ilsa. Bastırmaya çalıştığı aşkı baskın çıkmıştır sonunda:

“Richard, uzak durmaya çalıştım hep. Seni bir daha görmeyeceğimi düşünüyordum, hayatımdan çıktığını düşünüyordum... Paris'ten ayrıldığı gün, keşke neye katlandığımı bilseydin. Keşke bilseydin seni ne kadar çok sevdiğimi ve hâlâ ne çok sevdiğimi.”

Gözyaşları içinde Rick'in kollarına düşer:

“Daha fazla savaşamayacağım kendimle. Senden bir kez kaçtım, bir daha yapamayacağım. Artık neyin doğru olduğunu bilmiyorum. Sen ikimiz adına da düşün. Hepimiz adına.”

“Tamam” der Rick, *“yapacağım. Gözlerimde görüyorum seni, küçüğüm.”*

“Keşke seni bu denli çok sevmeseydim” der Ilsa.

Rick ve Ilsa, iki kişilik vizeyi kullanarak ayrılacaklardır Casablanca'dan. Ve bundan sonra birlikte olacakları ABD'ye gideceklerdir. Direnişçilerin lideri, Ilsa'nın kocası ise geride kalacaktır. Ama Rick, ikisi adına da düşünmüş ve Ilsa'nın ait olduğu kişiyle, Laszlo'yla gitmesine karar vermiştir.

Değişikliği uçağa binmeden az önce öğrenen Ilsa, şaşkınlık içindedir:

“Anlamıyorum, sen gelmeyecek misin?”

“Ben burada kalıyorum, uçak güvenli bir şekilde havalanıncaya kadar.”

“Hayır, Richard, hayır. Sana ne oldu böyle? Dün gece...”

“Dün gece, büyük şeyler konuştuk. Sen ikimiz adına da düşünmek zorunda olduğumu söyledin. Ve o zamandan beri bir çok şey yaptım ve sonunda bir şeye ulaştım. Sen, ait oldu-

ğunla, Victor'la birlikte uçağa biniyorsun... İkimiz de biliyoruz ki sen Victor'a aitsin. Onun işinin bir parçasısım çünkü."

Rick, kendisine, Paris'te tren istasyonunda büyük dava uğruna ihanet eden Ilsa'ya, bu kez Casablanca'da aynı gerekçeyle ihanet eder.

Yüce bir andır bu, romantik fedakârlığın ve soyluluğun doruğa çıktığı. Aşk bencilliği barındırmaz çünkü. Aşk, fedakârlık demektir. Aşk, dostluk demektir ve aşk gerektiğinde hayır diyebilmektir, yüreğin kan ağlarken. Aşk, 'seni bir belirsizliğe emanet edemem' demektir. Sevgiliyi, en güvenli limana, ona rağmen taşımaktır.

"Bize ne olacak?" der Ilsa.

"Biz" der Rick, *"daima Paris'te olacağız... Bir gün anlayacaksın bu yaptığımı."*

Ilsa'nın başı gözyaşları içinde öne düşer. Yanağına dokunur Rick ve nazikçe kaldırır:

"Şimdi, şimdi. Gözlerinde görüyorum seni, küçüğüm" der.

Ve Victor ile birlikte uçağa doğru ilerleyen Ilsa'nın ardından bakarken, hiç ağzından düşürmediği sigarasından derin bir nefes çeker.

NEDEN EDİLGENLİK KUTSANIR AŞKTA?

Hiç beklenmedik bir anda çalar kapınızı aşk. Öyle ki savunmasız yakalar sizi, bütün önlem alma girişimleriniz boşunadır. Ne olacaksa olmuştur ve olan, olması gerekendir.

Kaçmak beyhude bir girişimdir.

Ne kadar kaçarsanız o kadar kucağına düşersiniz aşkın.

Çünkü aşktan kaçılmaz.

Çünkü aşka maruz kalır insan. Apansız filizlenir insanın içinde aşk. Onu yeşerten bir çiğse de olabilir, bir sağanak da.

Bir çiğsenin filizlendirip destansılaştırdığı bir aşk öyküsü okumuştum yıllar önce. Çok uzak diyarlarda yaşayan bir yazarın, Cengiz Aytmatov'un kaleme aldığı basit, yalın, sade ama şiirsel dille yazılmış bir öyküydü bu. "*Al Yazmalı, Selvi Boylum*"du adı. Sonra, sinemaya uyarlandı bu öykü. Onlarca kez izledim. Her defasında bana hitap eden bir yönünü keşfettim.

Dünyanın en güzel aşk öykülerinden biri, basit bir olayla başlıyordu.

Genç şoför İlyas'ın kamyonu çamura saplanır. Kamyonun altında uğraşırken, bir ayak sesi duyar. Sinirden kan beynine sıçrayan İlyas, yattığı yerden bağırır kamyon binmek

istediğini düşündüğü yaşlı kadına (!):

“Tepemde dikilmeyi bırak da git yoluna. Git yoluna, nine. Benim işim bitmez, boşuna bekleme.”

Sandığının tersine biraz bozulmuş, biraz alaylı bir genç kız cevap verir:

“Ben nine filan değilim.”

“Nesin ya?”

“Genç bir kızım.”

“Genç bir kız mı?”

İlyas muzipliğe döker işi:

“Güzel misin bari?”

Kız hışımla döner ve gitmeye hazırlanır. Kamyonun altından fırlayan İlyas ise şaşkınlık içindedir. Çünkü incecik bir kız durmaktadır karşısında. Kaşları öfkeyle çatılmış, al yazmalı, dal gibi bir kız. Ağzı-yüzü çamur içinde gülümser İlyas:

“Eh, güzelmişsin de!”

Kız bir kurtarıcı gibi gelmiştir ona. Al yazmalıyla konuşmayı sürdürmek, bu anı uzattıkça uzatmak ister İlyas:

“Söyler misin, ne diye tepemde dikilmiştin öyle?”

“Size yardım etmek istemiştim.”

Güzel köylü kızı Asya ile kamyon şoförü İlyas'ın aşkı, işte böylesi bir karşılaşmayla başlar dağlarda. Al yazmalı kızın güzelliği ve içtenliğine kapılan İlyas, kendini alamaz. Bir daha görüşmek ister:

“Yarın gene aynı yerde çamura saplansam, yardıma gelir misin bana?”

Her geliş gidişinde Asya'yı bir daha görebilmek umuduyla yolları gözler İlyas. Sonra

görüşmeye başlarlar. Ama bir süre sonra Asya ortadan kaybolur. Yola yakın evlerinin kapısı sürekli kapalıdır. Çünkü ailesi Asya'yı başkasıyla evlendirecektir. Bir kez daha görme arzusuyla yanıp tutuşur İlyas.

Kamyonu Asya ile ilk karşılaştığı, çamura saplandığı su arkının üzerinde durdurur. Arabadan inip boylu boyunca uzanır yere. Yaşamaktan nefret eder bir haldedir. Böyle ne kadar kaldığını bilmediği bir anda, başını kaldırır; bir de ne görsün, kamyonun öbür yanında bir çift ayak durmuyor mu? Hem de tanıdık çizmeleriyle! Bu Asya'dır kesin, öyle bir sevinç kaplar ki yüreğini, neredeyse duracaktır. Ama takılmadan da yapamaz ilk günkü gibi:

"Git yoluna, nine bekleme beni!"

"Ben nine değilim ki?"

"Nesin ya?"

"Genç bir kızım."

"Genç bir kız mı? Güzel misin bari?"

"Gel de gör!"

İkisi de gülmeye başlar. İlyas ayağa fırlar.

Asya utangaç bir edayla konuşur:

"Arabanın izini görünce tanıdım."

"Sonra?"

"Beni bekleyeceğini düşündüğüm için koştum buraya."

Bu, *"seni seviyorum, seni düşünüyorum, sensiz olmuyor"* demenin bir başka yoludur.

Asya ile İlyas'ın aşkı hızla gelişir, mutlu bir evlilikle biter. Bir bebekleri de olur, adını Samet koyarlar. Samet'in doğumuyla iyice güçlenir sevgileri.

Ama her iyi şeyin mutlaka düşmanları da

olur. Lakin hiçbirisi bu sevgiye, bu mutluluğa gölge düşüremezler. Çünkü bu “güzelim sevgiye” en büyük düşmanlık İlyas’tan gelir. İlyas’ın yaptığı bir iyilik dönüşü olmayan bir ayrılığın tohumunu atar.

Çünkü başkalarına yaptığımız iyilik, kendinize ve sevdiklerinize yaptığımız kötülük anlamına gelir bazen.

Çünkü cehenneme ya da ayrılığa giden yol, iyi niyet taşlarıyla döşenir kimi zaman.

Fırtınalı bir günde, minibüsleri bozulan ve içlerinde bir de hastanın bulunduğu yolculara, hütün iş düzenini ve hayatını allak bullak etmek pahasına yardım eder İlyas. Bu iyiliği yapmak için işini aksatmıştır ve bu da şirkete şikayet edilmiştir. Onu görevinden alıp başka bir vazifeye verirler. Bunu guruna yediremez.

Bir yanlış adım atıldıysa eğer, insanın elindedir bunu düzeltmek. Ama bu kez yanlış adımdan dönmek mümkün olmaz. Anlamsız bir gururun, kör bir inadın esiri olur İlyas. Artık içkiye, kadına vurur kendini; sevdiğini, sevdiklerini ihmal eder.

Sabırla bekler Asya. İlyas’ın her gelişine yeni bir başlangıç umuduyla sarılır. Ama nafiye... Asya’nın her sözü bir sitem olur saplanır İlyas’a. Ya her şeyi anlatmak, ya çekip gitmek gerekir. İkincisini tercih eder İlyas. Günlerce, aylarca bekleyen Asya, sonunda Samet’i de alır kaçar bir bilinmezliğe doğru.

Gidecek kimsesi olmayan bu ikiliye, Cemşit kuşağını açar. Yüreğinin kapılarını da. Asya’nın kararını sabırla bekler.

Yıllar geçer, artık küçük bir çocuk olan Sa-

met, Asya adına da tercihi yapacak yaşa gelmiş, konuşmaya başlamıştır. Tercihini Cemşit'e "baba" diyerek yapar. Aile'nin babası Cemşit, Asya'nın da kocasıdır artık.

Ama her şey köyün yakınında meydana gelen bir kazayla tehdit altına girer. Gece karanlığında sarhoş bir kamyon şoförüdür kaza yapan. İki köylü kaza yerine koşarlar hemen. Yaralı şoförü alarak evine getirir içlerinden biri. Yaralı tanır yardım edeni; bir zamanlar arabasını yedeğe alıp taşıdığı Cemşit'ten başkası değildir bu. Teşekkür edip özür dilemeye hazırlanırken, yere düşen bir kucak dolusu odunun gürültüsüyle irkilir ve arkasına bakar. Donup kalır. Ağır ağır doğrulmaya çabalar, başından aşağı kaynar sular dökülmüş gibidir. Karşısında, yere saçılan odunların yanında duran, Asya'dır. "Asya" diye bağırmamak için kendini zor tutar, dudaklarını ısırır. Çünkü Asya da kalakalmış, bakışları ona çakılmıştır. Ama bakışlarında öyle yasaklayıcı bir anlam vardır ki, ikisine de susmaktan başka bir şey düşmez.

Başlarını öne eğerek, korkunç bir sessizliğin içine gömülürler.

Cemşit, hiçbir şey olmamış gibi İlyas'ı oturtur ve yarasını tedavi etmeye başlar.

İlyas'ın Asya'sı bir başkasının evindedir. Elini uzatsa elini tutacağı Asya'sı Cemşit'in karısı mı olmuştur? Oğlu, niçin bu adama "baba" demektedir?

"Karanlıkta" diye geçirir içinden İlyas, "parlayan gözlerini görüyor gibiydim Asya'nın. Gözleri ıslak ıslak olmalıydı. Neler dü-

şünüyordu acaba? Düşüncelerinde kim vardı? Her şeye karşın al yazmalı, selvi boylu sevgilimdi o benim. Yüzünün bütün çizgilerinde, bütün tavırlarında o pek tanıdığım sevgiliyi bulmuştum. İşte asıl beni kabreden, yıkan da buydu ya! Büyük bir pişmanlık içinde dişlerimi yastığın ucuna geçirdim, sabaha dek gözümü kırpmadım.”

Asya'nın bir kuş gibi çırpınır yüreği.

Nereye uçacağını bilemez.

Bir yanda sevdiği adam, diğer yanda oğlunun 'baba' dediği, kendisine kucak açan adam...

Hangi erkeğe dönecektir Asya?

Soruların yanıtını başka sorulardadır:

“Sevgi nedir? Bir alev mi, bir tutku mu, bir coşku mu? Yoksa adım adım kazanılan bir yürek, yüklenen sorumluluk, en zor zamanda uzatılan el mi? Sevgi tutku mu, emek mi?”

Asya bu sorular arasında bocalar durur. Ve çıkış yolunu Samet'in kararına uymak da bulur.

İlyas'a da alıp başını uzaklara gitmek düşer.

İlyas'ın vedası göz yaşartıcı ve edilgendir. *“Elveda”* der, *“elveda, bitmemiş türküm benim! Mavi dalgalarını, sarı kumlarını yanımda götürmek isterdim ama gücüm yetmez buna. Sevdiğim kadının aşkını götüremediğim gibi seni de götüremem. Elveda Asya! Elveda, al yazmalıyım, selvi boylum! Elveda, sevgilim, aşkım! Mutlu olman dileğiyle...”*

Böyle bitirir Aytmatov öyküsünü. Film de benzer bir finalle sona erer.

Ama insan sormadan edemez yine de:

Neden edilgenlik kutsanır aşkta?

Niçin aşklar, hafif esintilerden, üzerlerinden kasırga geçmiş gibi etkilenirler?

Neden aşkları vuslat paklamaz?

Niçin sevgili, bir başkasının kollarına, sanki büyük bir fedekârlık yapılmışçasına itilir?

Neden Asya başını önüne eğip kalakalır?

Niçin İlyas başını alıp uzaklara gider?

Neden hiçbiri '*seni bırakmam, sen benim-sin*' deme gücünü bulamaz kendinde?

Bu, böyledir de ondan mı?

NEDEN YAĞMURLA BEKLENİR YİTİK SEVGİLİ?

İnceden inceye yağan yağmur, hayatın hızlı akışını birden yavaşlatır. Melâli ve hüznü taşır bize; kaybettiklerimiz düşer aklımıza. Şehrin sokaklarını sarmalayan yağmur, içimizdeki en derin noktaya ulaşmayı başardığında, gerçekliğin naif taraflarımıza ördüğü zincirlerden kurtulmayı dener, başımızı alıp gitmek isteriz uzaklara.

Yağmur, insanlığımızı hatırlatır bize. Melânkolinin kucağına atıldığımız bu zamanlarda içe döneriz. Yalnız ve avare yürüyüşlerden imdat dileriz.

Yitik sevgiliyi en çok yağmurla arar, yağmurla gelmesini bekleriz. Tenha sokaklarda yürür, kaldırım taşlarından dostluk umarız.

İçimiz dışımız olur, gözlerimiz bulanır, yağmur gözyaşında aklanır. Acelesiz adımlar çaresizliğimizi umutlandırır. Kıpırdayan dudaklarımızı ıslatanın gözyaşı mı, yağmur mu olduğunu anlayamayız.

Evet, aradıklarımız kaybettiklerimizdir; kaybettiklerimiz ise kemâle giden yolun anahtarı...

Neredeyse yağmurla bütünleşmiş bir filmidir '*Sevmek Zamanı*'. Metin Erksan'ın bu eseri, üzerinden geçen onca yıla rağmen hâlâ ta-

zeliğini korur belleğimizde. Çünkü mahçup ve tedirgin delikanlı Halil'de tahassürle andığımız aşklarımızı buluruz. Halil de kaybettiği aşkını aramaya yağmurlu bir günde cesaret eder. Tıpkı böyle bir günde bulunduğu gibi.

Halil, dostu Mustafa ile köşklerde süsleme yapan bir nakkaştır. Her şey adada çalıştıkları bir köşkün duvarında o fotoğrafı görmesiyle başlar. İnsanların acımasızlıklarından bunaldığı bir anda fotoğraftaki kızın gözleri yetişir imdadına. Sımsıcak bir dostluk sunar ona. Halil, işleri bittikten sonra bile gizlice köşke girer, saatlerce fotoğrafı izler.

Ta ki, bir gün apansızın arkadaşlarıyla birlikte köşke gelene kadar. Orada, salonda, geleni farkademeyecek denli bir yoğunlukta fotoğrafı izlerken bulur Halil'i. Kızı farkettiğinde korku ve tedirginlik içinde '*Ben hırsız değilim*' diyebilir sadece ve kendini dışarı, yağmurun kollarına atar. Kız, bir fotoğrafına bir Halil'e bakakalır.

Can dost Mustafa, "*Sizin evin iç süslemelerini de biz yaptık. Halil senin resmine o zaman aşık oldu*" deyince anlar tüm olup bitemini. Şaşkınlığı bir garip hale bürünür, soruları bir birini takip eder:

"Resmime mi aşık oldu? Bir resme nasıl aşık olunur?"

Meral'dir kızın adı. Kendinden kaçan Halil'i köşkün limonluğunda bulur. Cama düşen yağmurun sesinden başka hiçbir şey duyulmaz uzun süre. Sessizliği bozan Meral olur:

"Aylardan beri neden gelip benim resmime bakıyorsun?"

Halil, suçlu çocuklar gibidir, bakışlarını kaçıır:

“Seninle ilgili değil bu. Resminle benim aramda. Ben senin resmine aşığım.”

“İyi ama” der Meral, *“aşık olduğun benim resmim. İşte ben de burdayım.”*

Kuşkuyla karşılık verir Halil:

“Belki sen benim bütün güzel düşüncelerimi yıkarsın.”

Öyle değil midir? Sevdiğimizi ifade etmekten korkmaz mıyız? Alay edilmek, reddedilmek kâbuslarımızı süslemez mi? Halil de bu korkuyu paylaşır, sevdiğini (fotoğrafı) ebediyen kaybetmemek ister çünkü. Bu yüzden açık konuşur:

“Bu korku sevdiğim şeye ebediyen sahip olabilmek için çekilen bir korku. Ben senin resmine değil de sana aşık olsaydım o zaman ne olacaktı? Halbuki resmin dostça bakıyor bana ve ebediyen de bakacak.”

Ama Meral’in cevabı karşısında söyleyecek söz bulamaz insan:

“Ben de sana bakmak istiyorum.”

Halil, Mustafa’nın udundan dökülen nağmelere sığınır. Meral Halil’e ‘aşık olduğu’ fotoğrafını getirir ve konuşmaya davet eder onu. Çaresiz ikili adada yürümeye başlar. Rüzgarın uğultusu, kayalara çarpan dalgaların sesine karışır. Meral, Halil’in korkusunu anlar, bu korkuyu yenmesini ve aşkına verdiği karşılığı görmesini ister:

“Ben varım artık. Resmin aslı benim. Bu aşkın yarısı bana ait.”

Halil ise, fotoğrafla kurduğu ‘değişmez’

dostluğun, Meral'le değişmesinden endişe etmektedir. Çünkü resim, hangi durumda olursa olsun Halil, hep iyilikle, sevgiyle bakmıştır ona. Meral büyük bir içtenlikle silmek ister Halil'in kuşkularını:

“Resmimin yerine ben seveceğim seni.”

Halbuki Halil'in cevabı korkunun sindiği sertliği taşımaktadır:

“Benim dünyama girme. Sonra merhametsizce yıkarsın onu.”

Bütün gelişmeleri yakından takip eden derviş Mustafa, Halil'i bilgece uyarır:

“Sen haksızsın bu meselede.”

Israr eder:

“Aşkına karşılık verdi diye ona bu şekilde davranmamalısın.”

Halil'de bir anda her şey yerini bulur, elindeki fırçayı bir kenara fırlatıp Merallerin köşküne koşar. Ama Meral yoktur; fotoğrafın yerine duvara bırakılmış bir mektup bulur:

“Ben de sana aşık oldum. Senin sevginin büyüklüğü karşısında yapabileceğim tek şey buydu. Belki resmimin arkasında ben yaşıyordum, sen beni görmeğe çalışmadın. Ama sen istesen de, istemesen de ben varım Halil. Resmin aslı benim. Ve ben de seni seviyorum.”

Meral bir şey daha öğrenmiştir Halil'den; aşkta yalnız ve cesur olmak gerektir.

Adada işleri biten iki arkadaş İstanbul'a dönerler. Ama Halil'in kulaklarında hâlâ Mustafa'nın söyledikleri vardır:

“Bu insan kızı ara Halil, sonra çok acı çekersin.”

Halil, Meral'i arar. Onu arkadaşlarıyla eğ-

lenirken bulur atış poligonunda. Üstelik yanında kendisiyle evlenmek isteyen Başar da vardır. Koşarak yanına gelen Meral'e bir heykel gibi sert konuşur:

“Buraya seni görmeye gelmiştim. Şimdi seni görmek istemiyorum.”

Başar, arkadaşlarıyla Halil'e saldırır ve onu döverler. Halil perişan bir şekilde uzaklaşır.

Meral de yalın ayak karda, ormanın ortasında yürümeye başlar. Hem yürür hem ağlar. Tek başına perişan bir şekilde yürüyen Meral'i gören Halil, heyecanla yanına koşar. Atış poligonunda ayrılan çiftin yolu ıssız bir köşede yeniden kesişir böylece. Hiçbir şey konuşmazlar. Elele tutuşup yağmur altında yürürler. Tutku ve sevgi, sözcüklerden sıyrılmış, doruğa ulaşmıştır. Nihayet Meral konuşur, hatta yalvarır Halil'e:

“Beni bırakma Halil. Sen istersen beni bırakmazsın. Babama git, ne istersen yap ama beni bırakma.”

Babası Halil'i sever, ama Meral'in alışık olduğu ekonomik şartları sağlayamazsa sorun yaşayabileceklerine dikkat çeker. Hayatın gerçekliği Halil'e çaresizliğini hatırlatır bir kez daha. Kararını vermiştir.

Meral'le buluşurlar.

Sükût bir bıçak gibi delmektedir kalbini.

Yağmur biteviye dövmektedir bedenini.

Üzüntü sessizliğe de bulaşmıştır.

Ayrılmak gerektiğini söyler Halil Meral'e. Bu karar, Meral'i Başar'ın kollarına iter.

Gazetede evleneceklerine dair haberi önce derviş Mustafa okur, sonra Halil. Kederli

ve dalgın dolaşır şehrin sokaklarında.

Sabahın ilk ışıklarıyla bir sandal göle açılır. İçinde Halil vardır, Meral'in fotoğrafı vardır ve bir de gelinlikli manken. Artık *söziün bittiği yere* gelinmiştir. Manken Meral'dir sanki. Büyük bir aşk ve sadakatle bakar mankene, içi titrer. Sabah yeli hafif hafif dalgalandırır gelinliğin tüllerini.

Sessizliği bir otomobilin gelişi bozar. Gelen, gelinlikler içindeki Meral'den başkası değildir. Gözlerini sandala sabitler. Halil de onu görür, ama inanamaz. Sandalı kıyıya yaklaştırır ve Meral'i alır. Gerçeklik, bütün gerçekliğini yitirmiş gibidir. Büyülenmiş gözlerle birbirine bakarlar.

Meral artık hükmü kalmayan fotoğrafı ve mankeni gölün sularına bırakır. Vuslat vaki olmuş, 'asl'a ulaşılmıştır çünkü.

Ama vuslatın düşmanları da vardır. Gözlerini kin ve nefret hürüyen Başar, Meral'i aramaktadır. Meral ayağa kalkar, gelinlik tacını ve duvağını çıkarır. Diğerine ait ne varsa ondan kurtularak Halil'e sarılır ve diz çöküp görünmez olurlar. İki sevgiliyi görünce beyninden vurulmuşa döner Başar. Elindeki tüfekte kayığa üç el ateş eder.

Kurşun sesleri bir ağıt gibi yankılanır ormanda. Kuşlar hızla havalanırlar. Korkuyla mı havalanırlar yoksa göğe yükselen sevgililerin hızına mı yetişmek isterler bilinmez.

Sesleri duyan can dost Mustafa fırlar dışarı. Bir sandala bir Başar'a bakar. Yüzü tarifsiz acılara bürünür. Başını iki elinin arasına alıp yere çöker.

İçin için ağlarken belki de dilinden şu sözler dökülür:

“Ah rezil dünya... Ah kahpe felek! Ben bunu senin yanına koyar mıyım?”

KIRIK OLMAYAN AŞK HİKAYESİ VAR MIDIR?

Aşk, kırılmalardan oluşmaz mı?

Hem de en hassas yerimizin, kalbimizin kırılmalarından...

'*Kalp bu, kırılır işte*' diyemeyecek kadar hayatımızı belirlemez mi?

Aşkı yüreğimizin ta ortasına gömmek, ne kadar teselli eder bizi?

Ne kadar onarır yüreğimizi?

Bir kez kırılmıştır kalbimiz. Ve biz artık kırık bir aşk hikâyesi kahramanıyızdır. Geçen günler, geçen yıllar sadece yaşlandırır bizi. İlk günkü özlemlerimizden, ilk günkü arzularımızdan hiçbir şeyi alıp götürmez. Alıp götürdüğü kalbimizin o unutulmaz sahibesidir sadece.

Ve bizim '*gitme*' demeye gücümüz yetmez. Ne olur bilemeyiz. Bir anda başrolünü oynadığımız hayat oyununun izleyicisi haline geliriz.

Yaptığımız yapabileceklerimiz değildir halbuki. Kaderine razı kırık bir aşk mahkûmu olmayı seçeriz ömür boyu. '*Kaderin üzerinde de bir kader var*' sözü mutlu günlerde dilimize doladığımız bir nakarata dönüşür.

Mağrur bir mağlup olmaktır tercihimiz. Yıllar bize acıyla öğretir ki giden sadece o değildir, kalbimiz de onunla beraber gitmiştir.

'*Kırık bir aşk hikayesi*' de işte böyle bir aşkın filmidir.

Aysel, bir matematik öğretmenidir ve Ege'nin sakin ve sessiz kasabasına yeni tayin olmuştur. Henüz hayatının en hareketli ve karmaşık günlerini bu kasabada geçireceğinden habersizdir.

Ona bu küçük kasabada, '*taşrada kaybolmuş*' bir resim öğretmeni yol gösterir. Cennetin kapısındaki bu adam, kararını çoktan vermiş bir bilge gibi son deneyimlerini aktarır Aysel'e. Taşranın sakinliğinde yatan tehlikeyi sezmiş, onun tuzağına düşmüştür bir kere:

'Taşranın sakinliği yutar adamı.'

Resim öğretmeni, Aysel'i kasabanın eşrafından zeytin tüccarı Halil Bey'in kızının nişanına davet eder. Kasabadakileri tanımanın ve onlara alışmanın başlangıcıdır bu. Aynı zamanda kırık aşk hikâyesinin ilk tohumlarının atıldığı yerdir de. Daha kapıdan girer girmez Aysel, nişanlısının yanında ölümü bekleyen bir adam gibi duran Fuat'ın ilgisini çeker. Fuat, nasıl olduğunu anlamadan Aysel ile dans ederken bulur kendisini. Yaptığı her figür, attığı her adım zoraki nişanlısından uzaklaştırıp Aysel'e götürür onu. Rüya gibidir dans anları, gözleri ıslık ıslık, umutla bakar hayata.

Kendi halinde, sıradan bir yaşamı seçmiş Aysel Öğretmen, kasabanın özgürlüğüne düşkün, delikanlılığıyla bilinen genci Fuat'ın ilgi ağına düşmüştür artık. Artık o, Fuat için bulanık ve bulantılı hayatında bir can simidir.

Resim öğretmenin beklenmedik intiharı, geride kalan iki yakın arkadaşını daha bir ya-

kınlaştırır birbirlerine.

Taşrada hayata direnebilmek gücünü sevgiden almaktadır çünkü.

Birkaç gün önce resim öğretmeni ile Fuat balığa çıkmışlar, kayıkta sabahlamışlardır. İntihar öncesi söyledikleri takılır Fuat'ın aklına:

“Hayata bağlanmanın yolu sevgidir. Sevgi bağlılıktır. Biz ise sevgiden kaçıyoruz.”

Fuat ise kaderin akışına bırakmıştır kendini:

“Her şeyi oluruna bıraktım. Belgin'le evlenmemi istiyorlar.”

‘İstiyorlar’ i bir kenara iter, kalbinin sesini dinler ve Aysel'i arar. Ama bu gel-gitli ilişkinin dramatik anlarından biri sahilde yaşanır.

Gelecekleri için çekingen ve kararsız davranan Fuat, belki de ilk kez bir kadından onunun kırıan sözler işitir:

“Busunuz işte. Hepiniz korkaksınız.”

Fuat kararını vermiştir:

“Evelenelim Aysel.”

Mutlu beraberliği Fuat'ın ablasının Aysel'le konuşması bozar. Tecrübelerinin ışığında konuşur abla.

‘O nişanlı’ der.

‘Aile gururu ne olacak?’ der.

‘Hem aranızdaki yaş farkı çok’ der.

‘O daha 25’inde, sen 35’indesin’ der.

Her bir söz bir tokat olup Aysel'in suratına çarpar.

Aysel durgundur. Fuat kararlı. Elinden tuttuğu gibi Aysel'i sokaklarda sürükler. Bir yandan da sesi yettiğince bağırır:

“Seni seviyorum.”

Faytona bindirir sevgilisini. Dört nala kal-

kar atlar, kasabanın bütün sokaklarını dolaşır. İnsanlar merakla faytondaki çifte bakar, erkeğin söylediklerini anlamaya çalışırlar:

“Seni seviyorum. Seni sevdiğimi herkes bilecek. Duyun, onu seviyorum.”

Müstakbel kayınpeder durumdan haberdar olur ve onu çağırır. Bu cahillikten vazgeçmesini söyler ya da çoktan bini aşan borçlarını ödemesini. *“Çünkü”* der kayınpeder, *“hepiniz bana borçlusunuz.”*

Aşkını savunan, onurunu savunan adam haykırır bu kez:

“Siz satın alınacak adam arıyorsunuz. Size hayatımı satmayacağım, size hayatımı yaşıtmayacağım.”

Can dostu, müstakbel kayın biraderi de duyduğunda kulaklarına inanamaz. Aysel’le bir lokantada yemek yiyen Fuat’ı bulur ve dışarı davet eder. Kıyasıya bir kavga başlar. Bu kavga, *‘bize bunu nasıl yaptın’*in kavgasıdır da aynı zamanda. İyice bitkin hale gelen iki dost, kavganın sonunda sarılır ve nedendir bilinmez ağlaşırlar.

Onları izleyen Aysel sessizce kaybolur. Bu aşk onu yormuştur, üstelik sevdiği insana zarar verecek hale gelmiştir.

Mutlu günlerde aniden bastıran yağmurda sığındıkları bir kilise harabesinde tekrar buluşurlar. Bu kez ikisi de coşkusunu yitirmiş ve üzgündür. Fuat’ın konuşmasına izin vermez. Gözleri dolgun, yılgın, ama seven bir kadın gibi konuşur:

“Çok güzeldi... Çok acıydı... Allaha ısmarladık.”

Hiçbir şey söyleyemez Fuat, kalakalır.

Sen ne kadar karşı koymaya çalışırsan çalış, felek bildiğini okumaktadır.

Kaderin ağları, örümcek ağı gibi değildir ki, bir vuruşta dağıtasın.

Ve kader ağlarını örmüştür bir kere.

Bir heykel gibi, gelinlikler içindeki Belgin'in yanında durmaktadır Fuat. Aşkın, özgürlüğünün, meydan okumasının simgesi sakal ve bıyıkları yoktur artık. Hayattan hiçbir beklentisi kalmamış biridir o ve *'ben şimdi kimin düğünündeyim'* der gibi bakmaktadır çevresine.

Aklı Aysel'dedir; Aysel otobüste, otobüs ayrılık yolunda. Aysel'i bu sessiz kasabaya getiren otobüs, şimdi onu uzaklara götürmektedir.

Filmin unutulmaz, unutulmaz olduğu kadar da insanı göz yaşına boğan sahnesi finalidir.

Aradan yıllar geçmiştir. Fuat, zeytin tüccarının kızıyla evli, saygın bir iş adamıdır. Bir gün bir telefon gelir. Bu, Aysel'dir. Tayini çıkmıştır ve otobüs, kasabada mola vermiştir.

Heyecanla oraya koşar Fuat. Yılların hasreti saçlarını ağartmıştır. Otogarda bir masada otururlar. Geçen yıllardan intikam almak istercesine öylece birbirlerine bakarlar.

Sessizliği bozmaya Fuat cesaret eder.

Titrek, içli, mütereddit sesiyle sorar:

"Beni hiç hatırladın mı?"

Bu, beyhûde bir sorudur.

'Hiç unutamadım ki' der Aysel buğulu, sadık gözleriyle.

"Ben de" der Fuat, *"Ben de seni hiç unutamadım."*

Fuat'ın son sözleri, otobüsün kalkmak üzere olduğunu bildiren anonsa karışır:

“Biliyor musun, mutluluk yanımızdan gelip geçti. Biz ona dokunamadık, biz onu yakalayamadık.”

HAYAT RÜZGAR GİBİ GEÇER KEŞKELER KALIR GERİYE!

Hayatımızın bir rüzgar gibi gelip geçtiğini, yaşanması gerekenleri yaşayıp bitirdikten sonra anlarız. Ve anlarız ki artık yapacak hiçbir şey yoktur. Felek çakmağını sinemize çakmış; vakit geçmiş, tomurcuklar daha açmadan kurumuştur.

Rüzgar gibi gelip geçen sadece hayat mıdır?

Asla bir daha geri getiremeyeceğimiz anlar, sevdalar da vardır onların arasında. Hazindir ki, acıların ve zalimce geçen yılların '*hain bir dost*' gibi olgunlaştırdığı ruhumuz, ne sıradan nedenler öne sürerek büyük trajedilerin oyuncusu olduğumuzu öğretir bize.

Biliriz ki, bu insanın kendisine ihanetidir. İhaneti iliklerimize kadar yaşarız; elimizde artık hırpalanmış bir kalp, yeniden başlayamayacağımız bir ömür vardır.

Oysa her şey başka türlü olabilirdi. Bunun için yel değirmenleriyle savaşmak, '*olmazı olur kilmaya*' çalışmak gerekmezdi. Sadece yaşadığımız anın farkına varmamız yeterliydi.

Ne çare ki, yaşarken farkına varmayız onların. Keşkeler yakamızdan düşmeyen, bir ömür boyu taşımak zorunda kaldığımız avuntulara dönüşür.

Hayat rüzgar gibi geçer, geriye onlar kalır.

Tıpkı Scarlet'in hikayesinde olduğu gibi. Geniş topraklara sahip güneyli bir ailenin kızı olan Scarlet, Ashley'i sevmektedir. Ancak sevgisine karşılık bulamayan bu uçarı kızı, Ashley'in, en yakın arkadaşı Melanie ile evleneceği haberi yaralar.

Bütün genç erkekler, bir dileğini yerine getirebilmek için, etrafında pervane olurken, onun gözü Ashley'den başkasını görmez. Halâ bir umut taşır içinde, onu kararından vazgeçirebileceğini düşünür. Kolundan tuttuğu gibi kütüphane odasına çeker.

Bütün içtenliği ile '*Seni seviyorum, hem de çok*' der. '*Kalbini istiyorum*' diye haykırır.

Soğuk bir ses cevap verir:

"Kalbimi bir başkasına verdiğim için benden nefret etme."

"Beni severken bir başkasıyla evlenemezsin."

"Seni seviyorum ama...."

Aması çok açıktır:

Ashley hayata tutkuyla sarılmış bir kız yerine, sakın bir limanı, bir koruyucu meleği tercih etmiştir.

Aşırı sevginin nefrete dönüştüğü bu anda, Scarlet, Ashley'e vazoyu fırlatır.

Bu vazo, Scarlett'in belki de bir ömür süreklili yanında olduğu için fark edemeyeceği kişiyi, Rett'i ortaya çıkarır. Aynı davette bulunan Rett, vazonun düştüğü yerden, koltuğun arkasından çıkar. Bu, rahat bakışlı, kendine güvenen adamla ilk karşılaşmasıdır.

Ashley'den intikam almak ister gibi, kendisine hayran delikanlılardan rastladığı ilkinin evlenme teklifini kabul eder Scarlet. Bu şaş-

kınlık anında çıkan 'eve', Ashley'nin Melanie'ye büyük bir aşkla sarılıp öptüğünü gördüğünde kararlı bir 'eve' dönüşür. Hemen evlenmelidir.

Melanie ve Scarlet, kuzey-güney savaşının başladığı gün evlenirler. Kocalarını askere uğurlayan genç evliler, gözyaşları içindedir. Scarlet'in gözyaşları kocasından çok bir daha ulaşamayacağı Ashley içindir. O artık Scarlet'in değildir. Ama Scarlet'in küçük kalbi mütemadiyen onla atar. Ne yaparsa onun için yapar. Kocasının ölüm haberi bile etkilemez onu. Matem tutmaz.

O halâ bir ihtimalin olabirliğinin umuduyla yaşamaktadır. Bu yaşam, coşku doludur. Matem tutmamak için Tara'yı terk edip Atlanta'ya gider.

Tara, onun her şeyidir oysa; onurudur, geleceğidir, hayat kaynağıdır. Belki de sadakatinde şüphe etmediği tek aşkıdır. Çünkü toprak ihaneti değil, her hal ve şartta içten bir kabulü simgeler.

***

Gittiği her yerde onu takip eder Rett. Savaş için düzenlenen bir yardım balosunda onunla karşılaşır. Verecek tek bir yüzüğü kalan ince ve içli kız Melanie, parmağından yüzüğünü çıkarıp yardım sandığına verir. Hiç tereddütsüz Scarlet de yüzüğünü sandığa fırlatır. Artık tam özgürdür. Ama bir sürpriz daha vardır. Açık artırmada en fazla parayı ödeyen kişi dilediği kızla dans edebilecektir ve bu kişi, Rett'dir. Scarlet'i seçer. Scarlet, tatlı bir itirazın içindedir. *Nefret ve ironi, ince bir istekli-*

liği de taşır üzerinde. Gördüğü andan beri Scarlet'i seven, savaşın bu zengin adamı Rett, dans ederken '*Bir gün senden duymak istediğim şey, seni seviyorumdur*'der. Aldığı cevap oldukça kesindir:

'Bunu asla duyamayacaksın.'

arpışmalardan sağ kurtulmayı başaran Ashley yeni cepheye gitmeden önce Atlanta'ya gelir. Yola çıkmadan önce Ashley'e hazırladığı kuşağı verir Scarlett: '*Senin için yapamayacağım hiçbir şey yok.*' Ashley'nin isteği ise, hayat karşısında edilgen ve yardıma muhtaç karısı Melanie'ye göz kulak olmasıdır. Scarlet'in isteği ise, ömür boyu dudaklarında taşıyacağı son bir pcktr. Ashley alnından öper onu, Scarlet ise dudaklarından öper hyk bir özlemlerle:

"Seni seviyorum. Hayatım boyunca yalnızca sana ait olacağım."

Ashley gider, iç savaş Atlanta'yı da etkilemeye başlar. Herkes Atlanta'yı terk eder. O, Ashley'e verdiği sözü tutmak için kalır ve doğurmak üzere olan Melanie'yi yalnız bırakmaz. Zorlu geçen doğumdan sonra, hep birlikte Tara'ya doğru yola çıkarlar. Yanında Rett vardır, Yankee'lerin girdiği kentten hyk bir fedakrlıkla onları kurtarır.

Ateşler içindeki kentten ateşler içindeki kalpler de ayrılmaktadır.

Tara'ya yaklaştıklarında Rett onları bırakır. Çünkü orduya katılmaya karar vermiştir. Çaresiz ve korumasız kalan Scarlet, Rett'in yokluğunun ne anlama geldiğini orada anlar ve haykırır:

"Bizi yalnız ve güvensiz bıraktığın için utanmalısın."

Rett, Scarlet'i at arabasından çeker ve çitlerin yanına götürür. Ve halâ yanı başında hayatını kendine adayan adamı fark edemeyen bu kızdan, doğru ismin kim olduğunu bulmasını ister:

"Sana, bana ve bu aptal dünyaya rağmen seni seviyorum. Scarlet, gözlerime bakarsan doğru ismi bulacağından eminim. Scarlet gözlerime bak... Seni hiç kimseyi sevmediğim kadar sevdim. Ve seni hiç kimseyi beklemediğim kadar bekledim."

"Şimdi mi söylenir bu?"

"Bu öyle bir aşk ki Scarlet, onurlu olmalı. Bana aşık olmaman umurumda değil. Senin gibi bir kadınla ölüme bile giderim. Öp beni."

Scarlet, yanlış adamı sevmenin sarhoşluktan kurtulmuş değildir:

'Aşağılık adamın birisin. Git artık, gitmeni istiyorum. Yankeeler seni parçalara ayırsın.'

O gider ve Scarlet gözyaşlarına boğulur:
Doğru kişi hangisidir?

Son bir gayretle Tara'ya, çocukluğunun o muhteşem çiftliğine gelir. Ama Tara eski Tara değildir. Tara'dan savaş geçmiştir. Annesi ölmüş, babası aklını yitirmiştir. Çiftlikte çalışacak köleler de yoktur. Tek başına işe koyulur. Pamuk tarlalarında elleri parçalanıncaya kadar çalışır.

Tek bir tesellisi vardır: Savaş bitecek, Ashley eve dönecek, her şey eskisi gibi güzel olacaktır.

Savaş bitmiştir ve Ashley eve dönmekte-

dır. Ashley yolun başında görününce, koşmak için atılır. Hizmetçi onu tutar ve o acımasız gerçeği fısıldar:

'O artık Melanie'nin kocası...'

Scarlet, bu kez yaşlı bir adamla evlenir. Çok geçmeden o da bir çatışmada ölür. Scarlet, hayatın kendisine hazırladıkları karşısında sadece ağlar, içki içer ve kendisinden tiksindir.

Rett, yine yanındadır ve onunla evlenmek istediğini söyler.

"Seninle mi? Ben seni sevmiyorum ki!"

"Küçük ve yaşlı adamlarla evlendin. Artık doğru yaştaki bir adamla evlen."

Scarlet Rett'le evlenmeyi kabul eder, savaş sırasında çektiği yokluğu ve açlığı yaşamak için, bir daha parasız kalmamak için. Aç ve soğuk günler geride kalır. Şatafatlı elbiseler, pahalı lokantalar, görkemli bir hayat beklemektedir onu.

Bir çocukları olur, ama onun akli halâ Ashley'dedir, onu unutmaz, resmi daima yanındadır. Mutluluğu elinin tersiyle itmiştir.

Ashley'i işyerinde ziyarete gider bir gün. Geçen yılların hesabını sormaktadır sanki.

"Hiçbir şey o günlerde hayal ettiğim gibi olmadı."

"Bana öyle bakma, kalbim acıyor."

'Seni üzmemek istemedim. Sadece mutlu olmanı istedim' der ve ona sarılır.

Bu sahne dilden dile dolaşır, Rett'in kulağına da gider. Scarlet'i kazanmak için her yolu deneyen Rett, kızını alıp uzaklara, İngiltere'ye kaçar.

Rett, kendini anlayabilecek tek kişi olarak

gördüğü Melanie ile dertleşir. *'Belki bir gün sever diye beklediğini'* anlatır. Scarlet'in görmediğini, Melanie fark etmiştir ve Rett'e gördüğünü söyler:

'Scarlet seni çok seviyor, ama kendi bile farkında değil. Dedikodulara inanma. Ben olsam inanmazdım.'

Bu sözler, Rett'e yeniden başlama cesareti verir.

Ama bu fırsatı anlamlı kılan biricik kızları Barney, bir kaza sonucu ölünce her şey yıkılır. Ardından bir ölüm daha gelmektedir. Son nefesini vermekte olan Melanie, Scarlet'i çağırır. Odada Rett ve Ashley de vardır. Melanie, Scarlet'ten Rett'e iyi davranmasını ister: *'O seni çok seviyor.'*

Melanie son nefesini verince Scarlet, Ashley'e sarılır ve ağlar. Bu sahne Rett'e odada yeri olmadığını gösterir. Kararını vermiştir, alıp başını gidecektir uzaklara.

Scarlet'e sarılan Ashley, acılar içinde seslenir: *'Scarlet, onsuz yaşayamam. Sahip olduğum her şey onunla gidiyor. Onsuz ne yaparım.'*

Scarlet, çaresiz ve gecikmiş gibidir:

'Beni değil, onu sevdiğini daha önce söylemeliydin. Yıllarca hiç olmayan bir şeyin peşinden koşmuşum.'

Anlar ki, esas sevdiği, ısrarla kalbine sokmadığı Rett'tir. Çılgınlar gibi Rett'in peşinden koşar. Bir solukta eve varır. Aşkını sunmaya gelmiştir, ama Rett'i koltuğa yığılmış bulur.

Rett, kararlıdır:

'Seni terk ediyorum Sevgilim. Artık Ashley ile hayallerini gerçekleştirebilirsin.'

Scarlet'in çırpınmaları beyhudedir artık, çünkü gecikmiştir.

Hayat geç kalmışlara karşı acımasızdır:

"Bu akşam seni ne kadar sevdiğimi anladım. Evliliğin boyunca hep seni sevmişim. Bunu şimdi anladım."

"Barney yaşadığı müddetçe bir şansımız vardı. Onu senin yerine koymuştum."

"Olan her şey için üzgünüm."

"Üzgünüm dediğinde her şeyin düzeleceğini sanıyorsun. Artık gitmek istiyorum, yalnız. Artık huzur istiyorum."

"Gitme, ben ne yapacağım."

"Doğrusu, umurumda değil sevgilim."

"Neden umurunda değilim, neden?"

Scarlet, belki de hayatı hiç anlamamıştı. Olan hiçbir şey, olmamış gibi olamazdı. Bu yüzden "*neden*" soruları hep anlamsız ve cevapsız kalmaya mahkumdu.

Hayatımızın bir rüzgar gibi gelip geçtiğini, yaşanması gerekenleri yaşayıp bitirdikten sonra anlarız. Ve anlarız ki artık yapacak hiçbir şey yoktur. Felek çakmağını sincemize çakmış; vakit geçmiş, tomurcuklar daha açmadan kurumuştur.

NİÇİN ACZİYETİN KOLAYCILIĞINA SİĞİNİRİZ?

Biz iyi bir hayat kurduğumuzu düşünürüz genellikle. Sanırız ki, iyi bir hayat somut gerçekler üzerine kurulur. İyi eğitim görüp seçkin bir mesleğe sahip olmuşuz, saygın bir evlilik yapmışızdır. Şirin çocuklarımız çoktan doğmuştur, güzel anneleriyle geniş bahçeli evimizde günlerimizi geçirip birlikte oyunlar oynamaya başlamışızdır. Hafta sonları dostlarımızı toplayıp siyaset ve iş hayatı üzerine konuşmaktayızdır belki.

Her şeyin tamam olduğuna inandığımız bu hayatımızın aslında eksik bir hayat olduğunu, ansızın gelen bir sel ile yeni bir mecraya doğru sürüklendiğimizde anlarız.

Anlarız ki, hayatın başka tarafları da vardır.

Öyle taraflar ki, onca kalabalığın içinde kimsesiz ve yapayalnız olduğumuzu kavratır bize.

Kader kapıyı çalmıştır. Ve kapı ağır ağır açılır. O güne kadar beklediğimizi bile bilmediğimiz bir ışık sızar içeri ve büyü bozulur.

Aslında kader ağlarını örmek için hiç de acele etmez. Lâkin ağır ağır ördüğü ağlarını öyle sıkıca bağlar ki bir diğerine, buradan bir çıkış olmadığını son düğüm atıldıktan sonra fark ederiz. Kader yine yapacağını yapmış, bizi onunla buluşturmuştur.

Oysa hep bizim yanı başımızda olmuştur o. Önünle aynı sokakta yürümüş, aynı sosisçinin önünde beklemiş, aynı gazete bayiiinden alışveriş etmiş, aynı vitrinlere bakmış, aynı kitapçının rafları önünde gezinmiş, aynı trende seyahat etmişizdir.

Kaderin yaptığı buraya kadardır.

Kader olayları örer, seni ona, onu sana yaklaştırır, birbirinizin etrafında döndürüp durur. Sanki ötesine pek karışmaz.

Kader bekler ki, hayatınızın anlamını okumanızı sağlayacak adımı siz atın. Ve yanı başınızdaki onu, hemen önünüzdeki raftan sizinle aynı anda kitap satın alan kadını siz görün ve fark edin. Ve o kadını "merhabanızla" hayatınıza sokun.

Tıpkı Rizelli kitapçısında Frank'ın yaptığı gibi.

Frank, kitap rafları arasında, yaklaşan yeni yıl kutlaması için, eşine bahçe bakımıyla ilgili bir kitap almaktadır. Aynı anda bir kadın da eşi için kitap seçmektedir orada. Ancak birbirlerinin farkında bile değildirler. Kader onları kitapçının kapısında karşılaştırır. Elleri hediye paketleriyle dolu bu iki yabancı aynı anda kapıdan geçemeye çalışınca paketler düşer. Frank yardım etmeye çabalar, düşen çantaları toplar. Sonunda ikisi de yüzlerinde tebessüm, "*mutlu yıllar*" temennileriyle kendi yollarına giderler.

Yeni yılın ne getireceği belirsizdir, ama yine de yaşanan ilk olaylar bütün yıl için ipucu verir bize. Frank ve Molly için de böyle olur. Hediye paketleri açılır. Denizcilikten hoşla-

nan kadının kocasının hediye paketinden "bahçe bakımı", toprakla uğraşmayı tercih eden Frank'ın eşine de denizcilik kitabı çıkar.

Bu yanlışlık, ikisinin de zihninde kitapçıdaki o sakarlık anını, mahcup gülümsemeleri canlandırır. Tatlı bir tebessüm yayılır yüzlerine. *Bu, zihne düşen ilk izdir.*

Başkaca bir değişiklik olmaz hayatlarında. Frank, yine her sabah trene binip şehir merkezindeki işine; Molly ise haftada birkaç gün sabah trenine binip hastanede yatan babasını ziyarete gider. Yani hayat bütün sıradanlığıyla akıp gitmektedir. Ta ki Frank, Molly'yi trende görünceye kadar. O an Frank'ın içinde bir şeyler kımıldar. Konuşma temrinleri yapar. Trene geleceği saatleri gözler. Sonra bu 'beklenti'yi saçma bulur. Ama gözleri tren koltuklarında onu aramayı sürdürür.

Henüz kendilerine bile itiraf edemedikleri bu "gizlenmiş" ilişkiyi en yakın arkadaşlarıyla paylaştıklarında, artık kabullenmişlerdir.

Trene geç kalan Frank koşmaktadır, son anda yakalar treni. Boş yer ararken gözü ona takılır. O trendedir, saatlerce ayna karşısında çalıştığı cümleleri söylemeye çabalar gülümseyerek:

"Şehirde mi çalışıyorsun?"

"Hayır, evliyim, hayır çalışmıyorum, çalışıyorum ama çalışmıyorum."

"Ben de evliyim. Birçok insan evli. Yarın gelecek misiniz?"

"Hayır, hayır."

Molly ürkek ve narindir. Küçük bir sevgi esintisiyle aşk hastalığına tutulacak denli içli-

dir. Bir uçurumdan ağır ağır aşağıya düşerken, tutunacak bir dal aramaktadır sanki. Ve sanki o kurtarıcı dal burada, karşısındadır. Güvenli bir liman gibidir. Utangaçtır. Mahçuptur. Ne çare ki benliğini tamamıyla istila eden bu adama, gayri ihtiyari söylediği o iki sözcük tutmaktadır onu: "*Ben evliyim.*"

Belki de bu yüzden, "*Düşündüm de beraber gidebiliriz*" teklifine kekeleyerek cevap verir:

"*Cuma, sanırım Cuma yeniden geleceğim.*" Ve bu cevap beraberinde o büyük temenniyi de taşır: "*İyi ki sana rastladım.*"

Bunun için ertesi gün soluğu erkenden tren istasyonunda alan Frank'in kaçırmak istemediği tren değil, bu naif kadındır. Gözleri bir sonraki istasyondan binecek Molly'i arar. Pencereden bütün peronu süzer, ama nafile, kimsecikler yoktur. Bir kadın sesiyle irkilir, yanındaki boş koltuğa oturmak için izin istemektedir. '*Hayır*' der, '*orası dolu.*' Ama başını kaldırıp gelenin o olduğunu görünce heyecanla değiştirir cevabını. Yolculuk boyunca sohbet ederler. Çocuklardan bahsederler. Ama özenle eşlerini sormaktan kaçınırlar. Yakaladıkları bu mutluluk anının, o dillendirilmeyen gerçekle gölgelenmesinden korkarlar.

Gün geçtikçe tereddüt kasırgası eser her ikisinde de. Bir yandan ne yaptıklarını sorgularlar, diğer yandan yüreklerinden kopup gelen bu tutkuya engel olamazlar. "*Ben ne yapıyorum, evliyim*" gerçeğini, titreyen ellerle açılan telefonda söylenen "*Sesini duymak istemiştim*" cümleciği izler.

Frank'in yemek teklifi üzerine ilk kez tren yolculuğu dışında buluşurlar. Bu kelimenin tam anlamıyla kaçamaktır ve yol arkadaşlığının ötesinde bir aşkın filizlendiğinin de ilk göstergesidir. Frank, bütün zerafeti ve güzelliğiyle karşısında duran Molly'i görünce kendisini tutamaz:

"Çok güzelsin."

Molly'nin bilinçaltından fırlayıp çıkan o zalim gerçeğe dolu cevabı bunun karşılığı değildir oysa:

"Ben evliyim."

Tren yolculukları birbirini izler, birlikte gidip birlikte dönerler. Dönüşü uzatmak için ellerinden ne gelirse yaparlar, istasyon kafesinde son tren kalkana kadar otururlar. Bir kahve daha içip kalkalım derler, ama her seferinde yeni kahveleri sipariş ederler. Son trenin kalkış düdüğüyle trene yetişmek için koştururlar.

Yine akşam 6 treninde buluşmak için sözleştikleri bir gündü. Bütün ayarlamalarına rağmen Frank, vaktinde çıkamaz. Koşuşturması da boşunadır, 6 trenini kaçırmıştır. Nefes nefese trenin ardından bakakalır. Çaresiz bir şekilde ardına döndüğünde kendisine el sallayan Molly'i görür. Gittiği sanılan sevgiliyi bulmanın coşkusu doldurur yüreğini. Bir sevinç yayılır yüzüne. *Bu an, belki de aşkın sağlamlasının yapıldığı andır.* Ona doğru koşar, kolundan tuttuğu gibi kalabalıklaşan yolcuların arasından çekip kenara alır. Özlemle sarılır, öper, öper...

Ve ilk kez eminliğinden şüpheye düşmeden o tılsımlı cümleyi fısıldar:

“Seni seviyorum.”

Bu kez, ilk karşılaştıkları kitapçının önünde buluşurlar.

“Haydi gidelim” der Frank.

“Nereye?” diye sorar kadın.

“Yemek yiyebileceğimiz bir yere...”

Evet, gidebilecekleri yer ya bir kafedir ya bir lokanta. İkisinde de kararsızlık ve çekingenlik hakimdir. Bütün kararsızlıkları ve sorgulayıcı düşünceleri, bir anlık bakışmaları bertaraf eder. Beraber olacakları eve giderler. Karanlık ev onlarla aydınlanır. Ama özleyişlerin yerine vicdanları gelir kurulur. Her sevgi buse-si, her sevgi dokunuşu, *“Aman Allahım, ben ne yapıyorum”*’la prangalıdır. Çaresizliğin ve yasak ilişkinin ağırlığı bütününü çöreklenmiştir üzerlerine. Gözyaşları süzülür yanaklarından. Üzgündürler. Yapamazlar. Ama bu, daha çok bağlar onları birbirine. Şehvetle beslenmeyen aşkları galip gelmiştir çünkü ve birbirine kenetlenmiş eller, ancak ayrılık vakti çözülür.

“Yarın görüşecek miyiz?” diye sorar erkek.

Kadın kahırlıdır:

“Ya sonra ne olacak. Haftada bir mi, iki mi? Ya sonra?”

*“Ya sonra?”*ya adamın verecek cevabı yoktur. Geç gelen sevginin hesabını kimden soracaktır ki! Aşkının gücünü taşıyan bir buse kondurur kadının yanağına ve trenden iner.

İstasyonda karısı ve çocukları karşılar onu. Çocuklar *‘haha, baha’* diye çevresinde dolanmaktadır. Ellerini tutar onların ve hep birlikte yürümeye başlarlar. Mutlu bir ailedir, yürüyenler.

Ya onları trenin camından izleyen kadın? Kadın şaşkındır, duygularının dalgalanması müteredditliğini arttırmaktadır. Gözü yaşlıdır ve trenin camından meçhule bakmaktadır.

Kocasını karşılar kadını kapıda. Babasının öldüğü haberini verir.

Babaya dökülen gözyaşı, *günahkâr ruh* için dökülen gözyaşıdır; kocasının teselli sarı-lışına karşı koyuş da kadere kaçıştır.

Adam artık her sabah boşuna bekler, göz-leri vagonlarda boşuna arar onu. Kadın kendi-ni eve hapsetmiştir, yataktan çıkmamaktadır. Hayattan kopmuştur. Sanki kaçınılmaz sonu belli bu aşk için, pasif direnişe geçmiştir. Her gün ona, o sevdiği adama yatmakta, her gün yüzlerce kez kendine onu anlatmaktadır.

Adam da tuhaflaşmıştır, dalıp dalıp git-mekte, gittikçe ilgisizleşmektedir her şeye. Karısı ne olduğunu sorunca da anlatır. Tren-de bir kadınla tanıştığını, aralarında hiçbir şey olmadığını ve en önemlisi de artık bittiğini söyler. Karısı için bu sözler bile yeterli gelir. Çocuklarını alıp annesine gideceğini bildirir. Karısı annesine gider, adam da firmanın baş-ka bir kentteki inşaatında görev almayı kabul eder.

Defalarca telefona gidip gelen eli nihayet tuşları çevirir ve onu arar, sesini duyar ve ka-patır. Sonra tekrar arar.

“*Nerdesin, iyi misin?*” diye sorar kadın.

“*Seni özledim.*”

“*Ben de.*”

“*Buradan gidiyorum, uzaklara. Bu ak-şam yola çıkıyorum.*”

Gitmeden önce, son bir kez görmek için yalvarır adam:

'Ne olur gel.'

Kadın her zamanki gibi mütereddittir, kocası yanındadır. Aradığı için teşekkür eder, her şeyin onun için yolunda gitmesini diler ve kapatır. Ama bir anda karar verir, yerinden fırlar, ayakkabısını ayağına geçirip çıkar. Ve kocasına seslenir:

"Onu görmeye gidiyorum."

Adam tekrar telefon açar, kocası çıkar. Karısının onunla görüşmek istemediğini söyleyip bir daha rahatsız etmemesini ikaz eder. Oysa o sırada kadın delice kullandığı otomobille ona doğru gitmektedir. Yağmurun cisil cisil yağdığı bu gece yarısında, bir hemzemin geçitte kadın trenin altında kalmaktan son anda kurtulur. Otomobil kenara savrulur ve kadın kalakalır. Sinmiştir, gözleri kırılğan ruhunun çaresizliğini taşımaktadır. Yağmur biteviye yağmakta, otomobilin camına vurmaktadır. Kadın hayattan yorulmuştur ve anlar ki sevdiği adamı kaybetmiştir.

Aylar geçer...

Yine bir yeni yıl arifesidir. Şehrin caddeleri insanlarla doludur. Telâşla yeni yıla hazırlanmaktadırlar. Adam, şehre geri dönmüş, bir zamanlar dertlerini dinlediği arkadaşının şimdi mutluluk öyküsüne kulak vermektedir, dalgın bakışlarla. Aklında hep o kadın vardır. Kadın ise kendini hayata çekmek için uğraşan arkadaşılıdır. Herkes için mutluluk taşıyan bu vakitler onlar için *yaşanıp bitirilmesi gereken sıkıcı zamanlara dönüşmüştür.*

Takside, sıkışan akşam trafiğine takılan adam, Rizelli Kitapçısı tabelasını görür. Geçmişe gider, o narin, o içli, o kırılgan, o titrek bakışlı sevdiği kadın gelir aklına. Bir tatlı hatırayı yâd etmek için iner.

Tıpkı bir yıl önce yaptığı gibi kitap raflarını dolaşır Rizelli'de. Bu, bütün umutlarını paketleyip uzaklara gönderen adama, kader yapacağını bu kez de yapar. Az ileride, bir kadın da kitapları karıştırmaktadır. Bu, kalbinin sahibesi o naif kadındır. Mahçup bir şekilde 'merhaba' der. Kadın da onu görür, buğulanmış, titrek sesiyle şaşkın bir şekilde kekeler:

'*Aman Tanrım, mer... merhaba.*'

'*Harika görünüyorsun.*'

'*İyi... iyi misin?*'

Büyük bir aşkın esrikliği ve şefkat halesi dolar kitapçı dükkânına. Kadın devam eder:

"*Gittiğin gece sana veda edemediğim için üzgünüm.*"

Karşılıklı hal hatır sorulur, çocuklar sorulur. Cevaplar hep kaçamak ve yarım ağızdır. Karşılıklı iyi dileklerde bulunurlar. Ama ikisi de ürkektir. İlk adımı atmaktan, başlanan cümleleri tamamlamaktan acizdirler. Acziyetin kolaycılığına sığınmışlardır. Ve ayrılırlar, adam dışarı çıkıp yürümeye başlar. Kadın da. Oysa ne tutmaktadır onları birbirlerine kavuşmaları için?

Kadın durur, sonra adam durur. Sonra farklı istikametlere doğru yürümelerini sürdürürler. Adam, ansızın bütün her şeyi göze alıp geri döner ve kadının ardından koşmaya başlar. Kadın kalabalığa karışmıştır, trendedir ar-

tık. Kapılar kapanır, adamdan iz yoktur.

Bu duygusal, duygusal olduğu kadar da zalim aşkın çilesine duçar olmuş kadın, kaderin kollarına bırakmıştır kendisini. Tren kalkar. Sonra bir aşk yelinin serinliği ulaşır kadına. Kalabalığı yarararak ilerlemeye çalışan birini fark eder. Bu odur, sevdiği adamdır.

Adam ilerler, kadın hareketsiz kalır, yapabildiği şey, düşüp bayılmadan bekleyebilmektir sadece. Bekler ve adam gelir.

Geç gelen sevginin kendisine sunduğu bu hayatının kadınına, bir daha kaybetmemek üzere sımsıkı sarılır. Sanki onunla hayata yeniden bağlanmıştır.

Ve anlar ki, ancak her şeyi göze alanların yakaladığı mutluluğun adıdır vuslat.

Ve anlar ki, yeni başlangıçlar için gerekli güç, büyük bir inançla sevdiği bu kadının gözlerindedir.

SENDEN VAZGEÇMEZSEM, SENİ NASIL SEVEBİLİRİM?

Öyle anlar vardır ki, kalbimiz ikiye bölünür. Çetin bir denklemin içine düşeriz. Yaşımız kaç olursa olsun, hayat karşısında hep acemi olan varlığımız, yol bulamaz. Çaresizliğin girdabında sıkışıp kaldığımız bu anlarda gidebileceğimiz hiçbir kapı yoktur. Bütün kapılar kapalıdır. Üstelik, yapmak istediklerimizle toplum arasında ezilmişizdir. Arzuladığımız, herkesçe kabul görmeyendir. 'Herkesçe kabul gören ise kalbimize kabul ettiremediğimizdir.

Her şeyden vazgeçmeyi göze aldığımızda ise sorumluluk duygusunun yüceliği hatırlatılır bize.

Ve kalbimiz, maruz kaldığımızla tercih ettiğimiz arasında gider gelir.

Böylesi zamanlarda biliriz ki, acıyı terennüm eden her şey bizim bağrımızdan yükselmektedir.

Öyle ki bir opera sahnesinde salonu kaplayan feryadın, aslında *kadının hançeresinden sökülüp gökyüzüne doğru yuvarlanan bir kalp* olduğunu hissederiz.

Anlarız ki o trajik öykünün kahramanı aslında bizizdir. Yüzlerce izleyici arasında belki de yalnızca bize çarpan o haykırışın sahibi,

bizden başkası değildir. Bir ağır baskının altında ezilip kalırız.

İşte o zaman localara imdat dileyen gözlerle bakarız.

Ve beklediğiniz imdat, bir çift gözden gelir.

Archer'ın aradığı bir çift göz gibi... Halbuki o gözlerin sahibi, hakkında herkesin kendisini konuşmaya yetkili saydığı Fransız kont kocasından boşanmaya kararlı bir kadındır. Sevilmekten ve güvenmekten başka bir şey istememektedir oysa. Archer'ın damat olacağı ailenin bir üyesidir. Çocukluklarını birlikte yaşadıkları kadındır.

Locaya gider... Müstakbel nişanlısı, kuzeni kontesi tanıştırır.

“Birlikte oynardık, hatırlıyorum” der Kontes, *“siz korkunçtunuz. Beni bir kapı arkasında sıkıştırıp öpmüştünüz.”*

“Uzun süredir buralarda yoktunuz” der Archer.

Olenka ise kendisini yüreklendirir:

“Yüzyıllardır... Sanki öldüm de cennete geldim...”

Yani her dileğin gerçekleştiği, her türlü sıkıntıdan kurtulunan o hayal yere... Ama, yeni kurulan bu kentin insanları tutucudur. Ve konttan boşanmak için buraya kaçan kadını kabul etmemekte inatçıdırlar. Archer ise onu desteklemek ister. Ona verdiği önemi göstermek için Olenka'nın da bulunduğu davette aceleyle May ile nişanlandığını duyurur.

Olenka şehirde olay olur. Herkes onu konuşur. Archer'ın şahit olduğu her konuşma, onun içinde Olenka'yı büyütür...

Olenska'ya sevgisi aşka doğru nüvelenir.
Şehir yeniden inşa edilmektedir.

Acaba insan ruhu da yeniden inşa edilir mi?
İnsan yeniden hayat bulabilir mi?

Yılların birikimini bir kenara itip yeni bir
hayata emekleyerek tekrar başlayabilir mi?

Kazandıklarını yok sayabilir mi?

Yeni başlangıçlar için fırsat bulabilir mi?

Ailenin isteği üzerine, mutsuz hayatın kadını
Kontes Olenska'yı savunmak Archer'a düşer.
Onun kalbi de hayallerinin kadınına düşer...

Topluma kabul edilmesi için Archer kolları
sıvar. Ve hiçbir kimsenin, verdiği davete
gelmemezlik yapamayacağı New York'un ön-
de gelen ailesine bir davet verdirir... Bu dave-
tin onur konuğu Kontes Olenska'dır. Olens-
ka, davete herkesten geç gelir, aldırış etmedi-
ğinin göstergesidir bu. *Telaşsız, mağrur ve bir
o kadar da güzeldir kırmızılar içinde...*

Ev sahibi de onu büyük bir zevkle takdim
eder. Sanki dinî bir ayinin baş köşesindeki ki-
şidir. Alımlı, gururlu ve hakimâne...

Ağır ağır çıkar merdivenleri...

Gözleri ışıldar Archer'ı görünce...

Çünkü bir o kadar da naiftir içten içe...

Olenska sorar:

"Maye gerçekten aşık mısınız?"

"Bir erkeğin olabileceği kadar", der..

May, bir saflık abidesidir. Güzeldir, içlidir,
insanlar etrafında pervane olurlar, bakışları her
an ağlamaya mütemayil bir çocuk gibidir...

Archer'ın kafası karışıktır, aklıyla kalbi ara-
sında gidip gelmektedir. Devasa evin salonla-
rına sığınır, çevreyi gezer. Bir resim keşfeder,

bir kadın resmi... Zarif bir kadın resmedilir orada, ama yüzü yoktur. İstenmiştir ki, bu güzellik abidesinin yüzü, ona bakan kişinin kalbindeki kadının yüzü olsun.

Kontesi ziyarete gider. Küçük bir evdir Olenska'nın evi... Sanki bu şehirde yalnızlıkları küçük evler çekilir kılmaktadır. Erken gelmiştir, pencereden dışarıyı izler, bir bayın eşliğinde gelir Olenska... İvecen adımlarla girer içeri, eldivenleri, mavi gözleri, sarı saçları, birden onu, acının kıyasıya tahrip ettiği bu kadını, masumiyetin şifa dolu ortamına taşır; öylesi bir kadına dönüştürür birden.

Şöminenin başındadır Kontes.

“*Yalnızlıktan memnun musunuz?*” diye sorar Archer.

“*Dostlarım beni yalnız bırakmadığı sürece*” diye cevaplar, “*Artık hürüm, tek istediğim sevildiğimi ve güvende olduğumu bilmek...*”

Kontes koluna takılı sigaralıktan bir ince sigara çeker; ince dert gibidir. Bir tane de ona verir. Şömineden aldığı bir közle sigaraları yakar. *Gözleri patlamaya hazır bir fırtına kadar dalgahıdır.*

Çünkü onun özgür, başına buyruk tavrı şehirdekileri rahatsız etmiştir. Nasıl davranacağını bilmemektedir. Archer'dan yardım ister:

“*New York bir labirent mi? Gerçeği duymak istemez mi?*”

Ve bütün yüreğindeki ortaya seren o cümleyi gözlerinden süzülen yaş damlaları eşliğinde söyler:

“*Asıl yalnızlık, sizden sürekli rol yapmanızı isteyen insanların arasında yaşamak...*”

Sonra iki parmağı arasında kaybolan sigaradan, sanki görkemli bir kurtarıcıyı içerisine çekip de gönlündeki dertlerin yerini doldurtmuşcasına çeker. Duman, kanlanmış gözüne eşlik eder havalanırken... Archer, teselli için elini tutar. Kendine merhametle karışık hayranlıkla bakan ve aşka açılan kapıdan içeri süzölmek üzere olan bu adama, kıvrımlarında hüznün yuvalandığı bir gülümseyişle döner:

“Yoksa burada kimse ağlamaz mı?”

Archer bir garip rüzgâra tutulmuştur artık... Çıkar, bir çiçekçiye girer. *“İnci çiçeği”* der, evleneceği kıza gönderecektir. Sonra durur; *“Sarı güller”* der, *“bir de sarı gül hazırlayın”* ve gideceği adresi yazar: Kontes Olenska...

Gönlünün ikircikli durumuna çare olarak nişanlısına gider:

“Hemen evlenelim”, der.

Yaklaşan aşk fırtınasını evlilik saçağının altında savuşturacağını düşünür. May ise sezgilerine güvenen bir kızdır. Tuhaflığı anlar:

“Seni seviyorum, ama geleneklere bağlı kalmalıyız. Yeterince bekledikten sonra evlenmeliyiz.”

Demek ister ki, gizliden gizliye, seçimini içinden geldiği gibi yap... Doğru karar ver.

Archer'ı zor günler beklemektedir. Aile, boşanmanın birçok dedikoduyu beraberinde getireceğini, geleneklere ters olacağını düşünür. Genç avukattan da Kontes üzerinde etkisini kullanmasını isterler. Zor görevi yüklenir ve Olenska'dan randevu talep eder.

“Ailenin isteği üzerine burada bulunuyo-

rum” der, “geçmişini arkanda bırakmanı istiyorum!..”

Loş odada, sadece sıkıntılı ve gergin yüzler sezilmektedir. Anlatır, boşanma sürecinin Kontese nasıl zarar vereceğini... “*Yasalar boşanmayı kabul eder ama gelenekler asla*” der...

Kontes hayretle sorar; sanki bu toplumun adetlerini bilmez gibi, sanki hayat için sarılacağı son ipin de çekilmesi karşısındaki çaresizliğini yansıtır gibi:

“*Asla mı?*”

Gözlerinde bir imdat çılgılığı vardır. Demek duygularımız, olmazların zincirine takılacaktır.

“*Aile de bunları söyledi*” der genç avukat.

“*Peki, siz onlara katılıyor musunuz?*” diye sorar.

Ne söyleyeceğini bilemez:

“*Benim görevim olayı sizi sevenlerin gözüyle görmenizi sağlamak. Skandala karşı ne elde edeceksin?*”

“*Özgürlüğümü*” der, Kontes Olenska “*Ama istediğin gibi olsun.*”

Bir trajik durumdur bu. Archer, onun incinmesini, yaralanmasını istememektedir. Ama bu yönde yaptığı her şey, önüne yeni bir engel daha koymaktadır.

Operaya sığınır. Defalarca izlemesine rağmen bıkmadığı aynı oyuna...

Bay oyuncu:

“*Allah aşkına böyle ağlamayın, size yaptığımı unutun.*”

“*Bir şartla*” der bayan oyuncu, “*bir daha bana aşktan söz etmeyin.*”

“Asla” der hay oyuncu, “şerefim üzerine...” Dayanamaz, sessiz adımlarla bayana yaklaşır, bayanın arkası dönüktür, örgülü saçını tutar ve öper. Bayan oyuncu, dönmek isterken öyle kalmayı seçer.

Archer, iyice gerilmiştir. Kendisini resmeden sahne bunaltmıştır onu. Gözleri locaya döner, Bayan Olenska'nın bulunduğu locadan çağrılmaktadır. “Sizce” der Olenska fısıldayarak Archer'a, “sevgilisi yarın sabah ona bir sepet sarı gül gönderir mi?”

Güllerin sahibi bilinmektedir. “Ben de bunu düşünüyordum” diye cevap verir.

Gülümseyerek devam eder:

“Biliyorum.” Her şeyi aşkın ışığında önceden bilir...

Annesinin sağlığı nedeniyle şehir dışında bulunan nişanlısına getirir sözü ve sorar:

“May yokken ne yapıyorsun?”

Kitaplara kaçmışken, şehri dolaşırken alır Olenska'nın kır evine davetini: “Keşke sen de burada olsan...”

Ve kır evine, onun yanına gider. Her köşeyi incecik karın kapladığı mevsimdir. Karanlık elbiselerle masumiyete, yani içimize döneneğimiz andır. O da öyle yapar, kar gibi örter aklındaki engelleri ve uzaktan onun olduğunu hissettiği silüete doğru yaklaşır. Onu bulmuştur artık.

“Geleceğini biliyordum.”

“Demek gelmemi istedin.”

Eskiden kalma küçük kır evine girerler. “Bana yazdığında” der Archer, “mutsuzdun galiba...”

Olenska'nın cevabı yeterince açıktır:

“Evet, ama sen yanımdayken mutsuz olmam mümkün mü?”

Archer ısrarlıdır:

“Gerçekten gelmemi istediysen, neden kaçtığını da söylemelisin...”

Pencere kenarında uçsuz buçaksız alanı kaplayan karı izlemektedir. Ve bu söze karşılık, Kontes'in o naif, naif olduğu denli korunmaya muhtaç ifadesiyle yaklaştığını ve kendisine sarıldığını hisseder. Ama bu hayal uzun sürmez. Başlangıçtan beri Kontes'in peşinden ayrılmayan Beaufort'un kır evine geldiğini görür ve hayali yıkılır. Ne trajiktir ki, kıskançlığın öfkesi duygularını alt eder. Tıpkı hayalindeki gibi, içindeki kararsızlığı çözen Ellen, mahçup bir çocuk gibi sessizce yanına sokulmuş ve cevabını vermiştir oysa: Eliyle elini tutmuştur. Kıskançlığın esiri olan Archer hışım ile çıkar, arkasına bile bakmaz, Ellen'ın verdiği cevabı duymaz bile...

Kitaplara sığınır. Kâr etmez kitaplar... Diri diri toprağa gömülmüş gibi kalakalır şehrin ortasında. Ellen'ın çağrılarına kulaklarını tıkar. Ve soluğu May'in yanında alır. Evlilik tarihini erkene almak için yalvarır. Ailenin en büyüğü olan *“Hala'dan yardım isteyelim”* der. Ama May ürkektir. Saftır, olana razıdır, kendini akışa bırakmıştır. Acele etmez... Sadece şunu söyler:

“Mutluluğumu bir başkasının mutsuzluğu üzerine kuramam. Biri varsa, birbirinize söz verdiyseniz, bu onun boşanması anlamına geliyorsa, benim için ondan vazgeçme...”

Tercihini iyice olgunlaştırmasını diler sanki.

Kararsızlık bir uçurum gibi çeker onu. Uçsuz buçaksız bir çölde ne yöne gideceğini kestiremeyen yolcu gibidir. Sonunda kalbine teslim olur. Ellen'a gider. Koltuğa, Ellen'ın yanına çöker. Bir itirafçının cansız sözcükleri gibi dökülür cümleler dilinden:

“May gerçeği tahmin etti” der, “gerçek kadımı...”

Eli, Ellen'ın eline uzanır.

Kontesin tepkisi serttir:

“Kur yapma...”

İtirafı sürer:

“Mümkün olsa seninle evlenirdim.”

Ellen'ın sözleri bıçak gibi keskindir:

“Evliliği imkansız kılan sensin. Beni boşanmadan vazgeçirdin. Aileden, skandaldan bahsettin. Senin ve kuzenim May'in hatırı için istediğini yaptım.”

“Her şeyi telafi edebiliriz. Hâlâ özgürüm. Sen de özgür olabilirsin...”

Ellen'ın ellerini koklar, bu kez onun yanaklarından da yaş süzölmektedir. Ellen karşı koyamaz. Kalbini kaptırdığı adama bırakıverir kendini. Ama sözcükler hâlâ aynıdır:

“Hayır, hayır...”

Archer fısıldar:

“Artık, May ile evlenebilir miyim ki...”

Neden evlenemeyeceğini anlatırken yakarır, ayağına kapanır. Ellen ayağına kapanmış adamın üzerine kapanır. Bir sarmaşık gibi sararlar birbirlerini.

Bu hüznönlü tabloda Ellen'ın dudaklarından dökölen kelimeler, trajik gerçeği mıhlar kalbine:

“Senden vazgeçmezsem, seni nasıl sevebilirim.”

Kopmazcasına bağlılık, bir kopuşun, bir ayrılığın, 'geleneklere rağmen senden uzakta ama daima seninle yaşayacağımın' da ifadesidir aynı zamanda.

Hizmetçi kız girer içeri ve Ellen'a bir not uzatır, o da notu Archer'a verir. Not, nişanlısı May'den gelmektedir ve erken evliliklerinin aile tarafından onaylandığını bildirmektedir.

Evlenirler.

Kontes, bir mazeret beyan ederek düğüne katılmaz.

Evliliği sessiz bir şekilde yürür. May ve Archer, bildikleri gerçeği asla yüksek sesle dillendirmezler. Sözsüz bir mutabakat gibidir aralarındaki. Archer, görevlerini yerine getirir. Birlikte gezerler, görünürler, o kadar.

Ve ailenin büyüğüne, Hala'ya ziyarete giderler. Ellen da ordadır. Ama evde değildir. Onu çağırma görevini Archer'a verir Hala. Onu deniz kıyısında bulur. Deniz gümüşî bir renge bürünmüştür. Deniz fenerine giden yolun başında, o kalbi kırık kadın kendini gün batımının seyrine vermiştir. Batmaya mütemayil güneşin yarattığı renk cümbüşü içindeki denize acılarını ve ümitlerini bırakmış gibidir.

Archer bilir ki, geldiğini hissetmektedir ve denizin üzerinde süzülen yelkenliye bakıp yemin eder. “Yelkenli” der, “deniz fenerini geçinceye kadar dönmezse ardına, görmezse beni seslenmem ben de ona, çekip giderim.” Yelkenlinin kat ettiği her mesafede kalbi de yorulur. Her an döneceğine dair umudunu

kaybetmez. Ama ne çare ki yelkenli tamamıyla geçer feneri ve deniz kenarındaki şemsiyeli, beyaz giysili kadın kıpırdamaz bile yerinden. Dönmez geri...

“Bulamadım” der Hala'ya ve May'e, *“Her yeri dolaştım ama bulamadım...”*

Lakin onu görmeden de yapamaz. Geçen her gün Olenska'nın hasretini büyütür içinde. Artık bir başka kentte yaşayan Olenska'yı görmek için harekete geçer. Ve onu Boston'da yakalar. Hiç konuşmasına fırsat vermeden, sadece bir günü onunla birlikte geçirmek istediğini söyler.

Olenska, deniz kıyısındaki olayı hatırlatır:

“Neden sahile gelmedin?”

“Ama arkana dönmedin ki. Dönüncüye kadar seslenmeyeceğime yemin etmiştim.”

“Biliyordum.”

“Biliyor muydun?”

Bu kez Archer sorar:

“Neden Avrupa'ya dönmedin?”

“Senin yüzünden...”

“Benim mi? Bir kadının isteği üzerine başka bir kadınla evlenen benim yüzümden mi? Bana gerçek hayatı, aşkı gösterdin. Sonra da sahte bir hayatı yaşamamı istedin. Kimse buna dayanamaz.”

“Ben dayanıyorum.”

“Yani geri döneceksin.”

“Dayanabildiğimiz sürece, birbirimizin bir parçası olduğumuz sürece dönmeyeceğim.”

O günden sonra ikisi de bilirler ki, aslında birbirleri için yaşamaktadırlar. Birbirleri için başkalarına ve bu acımasız hayata tahammül

etmektedirler. Her şey birkaç dakikalık görüşebilmelerin hatıranadır. Ya bir davette ya bir tiyatrodaki ya da bir konserde karşılaşarak ayak üstü birkaç protokol cümlesi edebilmek içindir sadece...

Kararını veren ve aşkı için her şeyi feda etmeye hazır olan Archer'ın bütün görüşme çağrılarını cevapsız bırakır Ellen.

Beklenen karşılaşma, Hala'nın kalp krizi geçirmesiyle olur. Ellen, Hala'nın yanına gelmektedir ve onu trenden alıp eve getirme görevi de Archer'a verilmiştir. Archer uçarcasına gider. İki saatlik yol boyunca birlikte olacakları gerçeği ona yetmiştir. Atlı araba ağır ağır ilerlerken, özlem ve tutkuyla sarılırlar.

Ama Olenska, gerçekten kopuk değildir:

“Gerçeğe bakmalıyız, hayallere değil”, diye uyarır.

“Ama ben seninle birlikte olmak istiyorum.”

“Senin metresin olarak mı yaşamamı istiyorsun...”

“Bu tür sözcüklerin olmadığı bir ülkede...”

“Böyle bir ülke var mı? Bize güvenen insanlara nasıl sırt çevirebiliriz? Sen böyle biri değilsin.”

Archer arabadan kendini dışarı atar. Kar, incecikten yağarken, umutsuzca dökülen göz yaşlarını mı gizlemek ister acaba? Bilinmez...

Dilemma yakasını bırakmaz adamın.

Evdedir, eşi nakış işlemekte, o da kitap okumaktadır. Pencereyi açar, ve soğuk havayı çeker ciğerlerine...

May uyarır onu, *“soğuktan öleceğim”* der...

Ölüm? Ölüm fikri Archer'ın zihnini karıştırır. Anlar ki, aslında aylardır ölü gibidir. Ölü gibi yaşamaktadır. Sonra May'in ölebileceği düşüncesi gelir aklına. Ölümün kendisini özgürleştireceği gelir... Utanır düşündüklerinden ve şefkatle bu edilgen kızın başını okşar...

Sonunda bir kez daha buluşur Olenska ile. Gözlerden irak bir mekanda, müzede. İtiraf eden bu kez Olenska'dır:

“Senden kaçabileceğimi düşündüm.”

“Kaçmak mı, beni sevmekten mi?”

Bir çocuk gibi, ama aşkının masumiyetine, saflığına sığınan bir kadın gibi yalvarır:

“Bir kerecik gelsem sana, sonra eve dönsen olur mu?”

“Bir kerecik gel o halde...”

Hiç gelmez...

Her yıl mutlaka izlediği operayı yeniden seyreder. Opera, düştüğü ikilemden onu kaldıracaktır sanki. Ama imdat dilediği loca şimdi bomboştur. May ile konuşmaya, her şeyi ona anlatmaya karar verir. Eve koşar.

“Sana söylemem gereken bir şey var” diye başlar söze. Ama May zaten her şeyi bilmektedir, meraklı değildir söyleneceklerle.

“Ellen” diye sürdürür Archer, ama May sözünü keser: *“Bitti”* der, *“Ellen yakında Avrupa'ya dönecek...”* Ve bir not kağıdını uzatır. May'e hitaben yazılan notta, Ellen Avrupa'ya döneceğini bildirmektedir:

“Arkadaşlarım fikrimi değiştirmek isterlerse, söyle, bu faydasız...”

Kalakalır...

Ellen'in Avrupa'ya, kendini boşamamakta

ısrar eden kanta dönme fikri, Archer'a da yol gösterir. Seyahatlere vurmak, bilinmeyen ülkelere gitmek ister. Karısına söyler. 'Ama' der May, 'bu imkansız. Ben hamileyim.'

Artık sorumlu bir koca ve fedakâr bir baba olmak zorundadır. Bunu yapar...

* * *

Yıllar geçer, yetişkin çocukları olan 57 yaşında dul bir babadır... Bir işadamı olan oğlu, ona hayatının sürprizini yapar ve emrivakiyle Fransa seyahatine dahil eder. Fransa, Kontes Olenska'nın yaşadığı ülkedir. Hiçbir bahaneyi kabul etmez oğlu.

Resim galerilerini dolaşır Paris'te. Kaybettiği hayatı resimlerde arar. Kontesi, aşkını, yaşanmayan yılları galerinin duvarlarında bulmayı dener. Kontese bu denli yakın olmak heyecanlandırır onu.

Ama esas heyecanı, oğlunun bütün hikayeyi bildiğini öğrendiğinde yaşar:

"Annem ölmeden önce her şeyi bana anlattı. Seninle güvende olacağımızı, olduğumuzu söyledi. Bir keresinde senden istediğinde, en çok istediğin şeyden vazgeçmişsin..."

Archer mırıldanır:

"Hiç istemedi ki, hiç sormadı ki..."

Anlar ki, isteseydi eğer, sorsaydı eğer, bütünü kaybedecekti kendini.

Yol boyunca konuşulanlar yorar Archer'ı. Kontes'in kaldığı binaya gelince duralar... "Gelmeyecek misin?" diye sorar oğlu...

"Belki ardından gelirim... Belki..."

Binaya giren oğlunun ardından bakar... Binayı süzer. Gözleri üçüncü katın pencere-

sindedir. Bir siluet pencereyi kapatır, emindir ki herşeyi her zaman önceden bilen, ama sadece bilmekle yetinen Ellen, oradaki varlığını da bilmektedir. Camdan yansıyan ışık huzmesi onu gümüşî parıltılarla ışıldayan deniz kenarına, geçmişe götürür...

Yelkenli deniz fenerine doğru yol olmaktadır. Kadın ışıltılı deniz sularına bakmakta ve Archer da onu izlemektedir. Hayal ile karışık bu dünyada yelkenli süzülürken, kalbinin sahibi şemsiyeli kadın, yeminini bozmasına gerek olmadığını söylemek istercesine bu kez arkasına döner ve ona bakar... Gözleri ışıltılı, yanakları gülücüklerle doludur. *"İşte buradayım ve ardıma döndüm, gel artık"* demektedir sanki.

Oysa gümüşî dünya geride kalmıştır artık.

Ve bu kez ardına dönmeyen Archer'dır. İhtiyar bedeni yılların yorgunluğunu elindeki asaya yükler ve ona dayanarak ayağa kalkar... Yılların hatalarını ve pişmanlıklarını artık bu asa taşıyacak ve bu adamı Kontes'ten uzaklara götürecektir...

O zaman sormadan yapamayacaktır insan kendine:

Dilemmanın çetin ağına düştüğümüzde, kurtulma ihtimali olmayacak mı hiçbir zaman?

HER KEDERİN BİR TESELLİSİ VAR MIDIR GERÇEKTEN?

Hiçbir zaman yaşamak istemediğimiz bir an gelir ve bizi bulur. Yaşamak zorundayızdır artık. Biliriz ki, hiç aklımıza bile getirmediğimiz bir andır bu.

Öyle bir andır ki, yumruklarımız sıkılı, vuracak duvarlar ararız.

Öyle bir andır ki, kim çıkarsa çıksın karşısına delip geçecek bakışlara sahiptir gözlerimiz. Oysa ihtiyacımız olan tek şey, onun adını bütün dünya duysun diye haykırmaktır yalnızca. Hiç olmadığı kadar, bize yönelen herkesi bir merhamet taşıyıcısı gibi görmektir. Ne ki başımızı yaslayacağımız her yer bir taştır bize. Hiçbir şey avutmaz bizi. Her bakış düşman, her söz küfürdür. Onun gerçeğini silmek isteyen karanlık bir örtüdür üzerimize.

Farkındayızdır, kimseler bilmez. O gitmiştir oysa. Bizi burada, bu dünyada, tek başımıza koyup gitmiştir. Bir daha gelmemek üzere gitmiştir. Kanatlarını çırpıp yükseldikçe göğe, bizi '*kör kuyulara*' atıp gitmiştir.

Sonra birden anlarız ki, giden yalnız o değildir. Bizim hayat sevincimizi de alıp götürmüştür.

O ivecen kız, o kalın gözlüklerinin arkasında saklanan iri siyah gözlerin sahibi kız, artık yoktur hayatımızda. Teni tenimize karışan,

nefesi yüzümüzde soluklanan kız yoktur. O inatçı kız, o her sözü yeni bir tartışmayı alevlendiren kız, bu kez sabırsız davranmıştır.

Ve mutadı olmadığı üzere, mücadeleden vazgeçip bu kez uzak ellere göçmüştür.

Halbuki bu an, hiç olmaması için yakardığımız andır. Gözyaşlarından medet umup, '*Ne olur, gerçek olmasın*' diye bütün kutsallarımızı sayıp döktüğümüz bir andır.

Ve bu an, ne yazık ki yaşanmıştır.

Biliriz ki artık, biz yaralı bir erkeğizdir. Bir ölüden farkımız yoktur. Toprak, üzerinde sadece bir ağırlık taşımaktadır. Ruhumuz onunla birlikte çoktan göç edip gitmiştir. Artık yaşamak, anlamsız bir oyundur bizim için. *Sinemiz, bedenimizde yüküdür.*

Bu karanlık dünyada, gönlümüzü keşfetmişken kaybetmenin acısı kara bir yazgı gibi sarar bizi.

Oysa biz hayatı onun meydan okuyan bakışlarında bulmuşuzdur. Kendine güvenle karışık ukalalığı çıldırtmıştır bizi. Bir muharebeye hazırlanırken gafil avlanmışızdır. Bütün savunma hatlarımızı ustalıkla çökertmiştir sahiciliği.

Siyah ebrûlerinin çekim alanına girdiğimizde yapacağımız hiçbir şey kalmamıştır. Kaçınılmaz olarak, söylediğimiz her sözcük, bir teslimiyet bayrağından başka bir şey olmamıştır.

Kavramışızdır ki, onunla yaptığımız konuşmaların sonu bizi başka bir yola sokacaktır.

Kaçamayız.

Kaçmayı dilediğimiz oranda ortasında bulmuşuzdur kendimizi, ona doğru doludizgin bir koşuşturmanın.

Siyah kaşlar, siyah gözler bir kalkan değildir artık.

Ve anlarız ki, *yanaklarını taçlandıran gamzelerine gömülmüştür gönlümüz.*

Hepimizin öyküsü az da olsa Oliver ve Jenny'nin öyküsüyle benzerlikler taşır. Hayatı paylaştığı zor kız Jenny'yi hiç beklemediği bir anda kaybeden Oliver'la paylaştığımız çok şey vardır aslında:

Sevgilisi, karısı, üniversite arkadaşı Jenny'yi yitirdiğinde, ne yapacağını şaşırılmış bir yalnız adamdır Oliver.

Belki de beyaz bir unutkanlık getirmesi umulan karın kapladığı kampüste, başı elleri arasında şöyle mırıldanır kendi kendine:

“Ne söylenir 25 yaşında ölüp giden bir genç kızın arkasından. Aslında gözümüz gibi sakındığımız insanları, sevmeye başladığımızda öldürdüğümüz mü?”

Aşağı yukarı böyledir sıralama:

Önce sakınırsınız, sonra severiz, sonra da kaybederiz.

Ne trajiktir ki, yine böyle bir karlı kış gününde tanışmışlardır. Sınava çalışmak için gerekli olan kitabı almaya gittiği kütüphanede tanır onu. Kütüphaneci kızdır. Ve tepeden bakmaktadır ona. Kitabın hatırına onunla kahve içmeyi kabul eder. Sonrası da çorap söküşü gibi gelir. Çünkü Jenny, hemencecik keşfedilip kenara konulacak bir kız değildir. Hayatın bir başka tınısı vardır onda.

Kahve içmeyi, okulun hokey takımında oynayan Oliver'ın maçlarını izlemeye gitmeler takip eder.

Gerçekte, zengin bir ailenin çocuğu olan Oliver ile bir pastacının kızı olan Jenny'nin hikayesi, daha çok ukâla ama samimi, sözünü sakınmaz ama içten, soğuk ama bir o kadar da sımsıcak Jenny'nin hikayesidir. Öyle ki onun oluşturduğu cazibe haleleri, çeker Oliver'ı.

O ilk hokey maçını izlemeye geldiği gece, ayazın ikisinin de iliklerine işlediği veda ânında Oliver'ın dedikleri bu yüzden geçersizdir:

“Belki seni hemen ararım, belki de hiç aramam.”

Jenny hiç aranmayacak kız değildir çünkü. Arkadaş sohbetlerine konu edileceklerden ise hiç değildir. Bunu yurttaki odasında arkadaşlarıyla karşılaşınca anlar Oliver ve hemen telefona sarılır.

Kimseciklerin olmadığı odada fısıldayarak itiraf eder:

“Ne derdin sana şey deseydim... Şey deseydim... Sanıyorum, seni seviyorum deseydim...”

Kısa bir sessizlik sonrası Jenny'nin verdiği cevap, tam onun *'ben de seni'* deyiş tarzını yansıtır:

“Sen hiyarın tekisin derdim...”

Belki de *aşkın en zirvede olduğu, en masum olduğu an, başlangıç ânıdır.*

Yani onu sevdiğinizi anladığınız andır.

Yani dünyanın umurunuzda olmadığı, bütün kuralları hiçe saydığınız andır.

Yarım olan kalbinizi 'bir' edecek diğer parçayı keşfettiğinizi düşündüğünüz andır.

Belki de bu yüzden onu sevmenin getirdiği her çılgınlığı göze aldığınız an, yalnızca bu andır.

Çünkü aşkın filizlendirdiği masumiyet, kal-kanıdır da aynı zamanda aşkın. Hiçbir korumayı, hiçbir kuralı kabul etmezsiniz bu yüzden.

Oliver ile Jenny'nin yaptığı gibi kendinizi karların üzerine bırakırsınız sadece. Her yanınızı kaplayan karla hemhâl olmak istersiniz. Kar, çılgınlığınızı örter, sizi setreder. Kovaladığınız sevgilin ayakları pamuk gibidir kar üzerinde. Yakaladığınızda üşüyen bedeninize sıcak bir örtü olur bu yüzden. Sonra hızınızı alamazsınız, bu saflık sembolünü azık edersiniz kendinize. Sevginizle kar yersiniz. Masumiyet içre masumiyete düşer, aşkınızı karla süslersiniz.

İhtimal ki, bu nedenle karlı bir ormanda sevginiz sımsıcak bir korunak olur size. Tıpkı onlara olduğu gibi.

Mutlu günler, bu iki hazırlık öğrencisini daha yakınlaştırır. Artık birbirlerinden kopamaz hâle gelirler.

Oliver, bugüne kadar yapmadığı bir şeyi yapar ve Jenny'yi aldığı gibi bir hafta sonu yemeği için, bir türlü yakınlaşamadığı babasının evine götürür. Ev, koskoca bir malikanedir. Binlerce metrekarelik bir bahçe içinde eski derebeylerin şatolarını, günlerinin ihtişamını yansıtır. Hiçbir şeyi umursamayan kız, ilk kez o zaman tedirgin olur. Ve dönmek ister. Ne çare ki, eve gelmişlerdir. Hizmetçilerin olduğu evde baba Barret, bütün otoriter görünümüyle ordadır. Jenny'nin bir mahalle pastacısının kızı olduğu gerçeği, ortamı soğutur. Babasının baskısıyla zaten bunalmış olan Oliver, hemen kalkmak ister. Ancak, babanın kararı kesindir:

“Yemeği beraber yiyeceğiz, bu bir emirdir.”

“Kalamayız” der, Oliver ısrarla.

Jenny devreye girer: “Kalmamız gerekiyor Oliver.”

“Neden?”

“Karnım aç da ondan...”

İşte Oliver’ın ardından ağıtlar yaktığı genç kız, böylesi bir genç kızdır. Alabildiğine içten, alabildiğine anlık. *Dramatik bir kızdır, belki de bu yüzden drama yazgılıdır.*

İki genç, Oliver’ın ailesinin karşı çıkmasına rağmen evlenirler. Evlenirler çünkü Oliver fena halde bağlanmıştı.

Hayatını müziğe adanmak isteyen Jenny, Fransa’dan burs kazanmıştır.

Ona Fransa’ya gitmek istediğini söylediğinde, “Neden?” der.

Gerçekçi Jenny, ‘Kaçınılmaz bir şey bu’ der, “Diplomalarımızı alacağız, sonra her birimiz yolumuza devam edeceğiz. Sen milyoner bir öğrenci, ben ise sosyal anlamda sıfırım.”

Oliver, anlamaz:

“Niye ayrı yollara gidiyormuşuz. Şimdi aynı yolu izliyoruz ve mutluyuz.”

Aşkını hayatın dayattığı gerçeklerle perdelemeyip sadece ânı hakkıyla yaşayan kıza Oliver’ın verdiği cevap, beklenmediktir:

“Beni bırakma, Jenny. Yalvarırım bırakma.”

“Ya kazandığım burs? Ya Paris?”

“Ya evlenmemiz?”

“Evlenmeden kim söz etti ki?”

“İşte ben söylüyorum, şimdi.”

“Benimle evlenmek mi istiyorsun?”

“Evet!”

Başı yana düşmüş şekilde sorar Jenny:
“Niçin?”

Cevabı basittir:

“Çünkü...”

Jenny'nin cevabı daha basittir:

“Ha, çok güzel bir sebep...”

İkisi daha başka sözcüğe gerek duymadan yürürler yan yana. Tüm mesele çözülmüştür. Aşk, bütün planları bozup kendi planını yürürlüğe koymuştur.

Bu evli öğrencileri, sıkıntılı bir hayat bekler artık. Hem okuyacaklar hem para kazancaklar, hem de Oliver'ın babasının boykotu nedeniyle ailenin yardımı olmadan geçineceklerdir. Zevklerinden feragat etmeyi, önceliklerini tespit etmeyi ve hepsinden de önemlisi sıkıntı içinde sevgilerinden ördükleri şemsiye altında yaşamayı başaracaklar, mutlu olacaklardır.

Oliver, umulmadık denli başarı kazanıp okul üçüncüsü olur. Jenny'nin zaten böylesi bir sorunu yoktur. Oliver parlak bir avukat adayıdır. Jenny ise saplantı derecesinde müzik tutkunudur. Artık hayat onlar için rayına girmiştir.

Ve mutluluklarını bir çocukla perçinlemek isterler. Çocuk yapmak, tek arzularıdır. Zaman geçer, ama umutla bekledikleri çoğalma gerçekleşmez. O zaman ‘sorunun’ kimde olduğunu öğrenmek isterler. Bu bile aralarında eğlenme sebebidir. Güle oynaya doktorun yolunu tutarlar.

Felaketler silsilesi de işte böyle başlar.

İlk testlerden sonra, doktor Jenny'den

ikinci bir test ister. Ve sonucu bildirmek için de Oliver'ı muayenehanesine çağırır. Sözünü esirgmeden sorar doktora:

"Şimdi öğrendiniz mi kabahatin kimde olduğunu?"

Doktorun cevabı beklemediği bir cevaptır:

"Mesele bundan çok daha ciddi. Jenny çok hasta."

Çok hasta sözü bir şoktur. Ama anlamamış bir tavırla yine sorar:

"Açıklar mısınız lütfen, çok hasta ne demek?"

Doktor canını acıtır:

"Jenny ölmek üzere."

Nefesi daralır, aşkının lösemi hastası olduğunu öğrenmek kanını dondurmuştur, bütün saydığı alternatifler doktor tarafından geçersiz kılınmıştır. *"İyileşme ihtimali yok"* demiştir doktor. Yok iyileşme ihtimali. Yani o yok olacak. Daralan nefesini, son bir gayret dışarı çıkartarak haykırır:

"Ama daha yirmi dördünde bile değil..."

Ama hayat böyledir işte. Sizi en hazırlıksız ânınızda yakalar. Yüreğiniz olduğuna pişman eder. Sevdiğinize pişman eder. İşte o zaman kimseler yetişmez imdadınıza ve Tanrı'yı düşünmeye başlarsınız. Sizi ondan başka teselli edecek yoktur.

Aşkınızın beklediği ev, uğramak bile istemediğiniz bir yabana dönüşmüştür. Korku kapınızı çalmıştır. Ona hissettirmemek çabası, durgunluğunuzu başka nedenlere bağlama gayreti değiştirmez ıstırabınızı. O bilmesin yeter ki dersiniz. Ve sonunda onun en çok iste-

diği Şeyi birlikte yapmak için Paris'e iki bilet alıp yapay bir neŐeyle kapıdan içeri girersiniz.

"*Uuyoruz bitanem*" dersiniz, "*Paris'e uçuyoruz.*"

Oysa Paris neŐelendirmez onu. Ukalalığından da eser yoktur.

Tamamen kederle kaplı gözleriyle size bakar ve der ki: "*Boş laf bunlar. Benim Paris'e ihtiyaım yok. Benim yalnız sana ihtiyaım var.*"

O zaman anlarsınız ki, o her Şeyi ğrenmiŐ. Ve en çok da sevdiği adamı bırakıp gidiyor olmanın üzüntüsü içindedir. Senin için zlmektedir. Yutkunursunuz, ağlamak isteği boğazınıza gelip düğümlenir. Bir daha yutkunursunuz. Tanrı'dan tek dileğiniz, hiç olmazsa birlikte ağlamaktır. Suçluluk duygusu içinde kıvranırsınız, imdadınıza biriciğinizin hayatı umursamaz tavrı yetişir.

Bu işte bir yanlışlık var diye düŐünürsünüz zaman zaman. Teselli veren odur size.

"*Metin olmalısın*" der.

"*Unutma Őampiyonlar dayanıklı olur*" der.

"*Bunun için sana güveniyorum*" der.

Bilmez ki, siz artık korkağın tekisinizdir.

Günler günleri kovalar. Ona yemek yaparsınız, bulaŐıđı yıkarsınız, birlikte müziğe sığınırırsınız. Dakikalarca, saatlarca konuŐursunuz. Sarılıp yatarsınız, bırakmamacasına. Her ânın içinden bir asır çıkarmak için zamanı damıtırsınız. Ne var ki kahrolası sayılı günler çabuk geçer. Bütün zamanınızı onla geçiriyor olsanız bile yetmez kalan süre size.

Ve bir akşam üzeri o en kötü an gelir atar. Size o kendine has slbuyla sorar:

“Taksi tutacak paran var mı?”

“Var” dersiniz, gitmek isteği yere götürmek, onu bir an olsun mutlu etmek için.

Ama o hiç de sevimli olmayan bir yerin ismini söyler size:

“O halde hastaneye gidelim.”

O zaman anlarsınız ki, bu gidişin dönüşü yok. Yer kayar ayaklarınızın altından.

Zar zor bulduğunuz taksiyle acılar içinde kıvranan bitanenizi hastaneye yetiştirme telaşı içerisinde iken, hayat size son traji-komik oyununu hazırlar:

Taksici bir yandan sizi hastaneye yetiştirirken diğer yandan sorar:

“İlk çocuğunuz mu?”

Adamı haşlamak gelir içinizden. Ama o sizi teselli eder:

“Yapma, adam sadece yakınlık göstermeye çalışıyor.”

“Evet” dersiniz, sözcükler bile ironiktir artık. *“Evet, ilk çocuğumuz.”*

Jenny son saatlerini geçirirken, Oliver’ı teskin etmeyi ihmal etmez:

“Kendini suçlama. Bunda senin suçun yok ki. İnan hiç acı duymuyorum. İnan bana. İnsanın uçurumdan ağır ağır yere düşmesi gibi bir şey bu.”

Uçurumdan ağır ağır düşülmez ki...

Kaçımız uçurumdan düşmüşüzdür ki?

Uçurumdan düşmenin ne demek olduğunu nasıl bilebiliriz ki? Ah, ne düşüştür o!

Ama tıpkı Oliver gibi hepimiz uçurumdan bir kez düşmüşüzdür.

Ona rastladığımız gün düşmüşüzdür.

Ölüm döşeginde sevdiği kadını görmekten daha acı ne vardır şu dünyada?

Ölümün an be an gelip onu esir aldığını görmekten daha dayanılmaz ne vardır ki?

İşte o anda Jenny, Oliver'a son isteğini söyler:

“Lütfen beni son bir kez kucaklayıp sıkarmısın?”

Bu an, içinizden bir yerden kopup da gelen baskıya dayanmakta zorlandığınız andır. Dudaklarınızı ısırıp yumruklarınızı sıkıp ağlamaya direndiğiniz andır. Son bir kez, hâlâ nefesi nefesinize karışırken onu sarmayı denersiniz. Denersiniz, çünkü elinizi koyduğunuz kolu incelmiştir, zayıflamıştır. Onu incitmekten korkarak sıkarsınız, o size tıpkı eski günlerdeki gibi sıkıca sıkmanızı söyler. İşte o zaman bütün o tüplere ve aygıtlara önem vermeden yanına uzanır, o mutlu günlerdeki gibi kucaklarsınız onu. Kollarınızın arasına alıp saçlarını koklarsınız. *Ve öpücüklere boğarsınız.*

Onun son sözleri, çınlar kulaklarınızda... Mesut bir kadın olarak ölmüştür.

Geride bir *öksüz erkek* bırakarak gitmiştir. Aklınızda evlilik töreninde dua niyetine okuduğunuz dizeler kalmıştır sade:

“Elimi veriyorum sana!

Paradan daha değerli olan sevgimi,

Her duadan, her yasadan önce kendimi veriyorum sana!

Sen de verir misin bana kendini? Gelir misin benimle bu yolculuğa?

Ömrümüzün sonuna dek ayrılmamacasına?”

PETERSBURG DİLEMMASI

İstanbul'u sisler içinde bırakarak havalanıyor uçak. Rotamız, Saint Petersburg: Rusya'nın Baltık denizi kenarındaki eski başkenti...

Belki de Rusya'nın tarihinde, kara devleti olmaktan emperyal bir devlet olmasına doğru giden serencamında, hayatî rol oynayan, komünist dönemdeki ismiyle Leningrad...

Bir sedir gibi yayılmış Baltık denizine doğru...
Neva nehri kollarıyla sarmış şehri...

Ve şehir bu balçıktan ova üzerine Rusya'nın tarihinde kırılma noktasını işaretleyen Büyük Petro tarafından kurulmuş.

Öyle ki Petro şehre her gelen için bir zorunluluk koymuştur: Beraberinde bir de taş getirecektir. Ve o taş, Saint Petersburg'da suyla buluşmuş ve bugün Kuzeyin Venedik'i diye binlerce insanı kendine çeken, her sokağı, her caddesi, her binası sanatçı bir ruhun yansımasını taşıyan o dillere destan şehri oluşturmuş.

Sonra uzun kış gecelerinde, şehri kristal taçlı bir kraliçeye çeviren ışıkların dansı da farklı bir alımlılık kazandırmış Petersburg'a. Bu güzelliğiyle Ruslara 200 yıl başkentlik yapmış, kucağını açmış. Moskova'nın sert ve acımasızlığı, Petersburg'da şefkat ve merhamete dönüşmüş...

Nihayet, Pamuk Prenses gibi yasak elmayı

Yiyip uzun bir uykuya dalan Petersburg, bu uykusundan uyanmış, gözleri yarı mahmur ama güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemiş bir taze gibi.

Bu tazenin en ünlü caddelerinden biri olan Nevsky Prospekt Caddesi üzerinde oteli-mize doğru yol alıyoruz. Uçaktan iner inmez bize kendisini hissettiren soğuğa biraz alışmış gibi bedenimiz. Belki de Türk Okulu öğrencisi Rus kız ve erkeklerinin havaalanındaki sıcak karşılaşması sağlamıştır bunu. Şu kesin ki, daha orada bize Türkçe “hoş geldiniz” diyen bu öğrencileri görünce, kadîm duygularımız kabardı. Çocukların yabancı aksanından dökülen o kırık Türkçe sözcükler, bize bu naif ama bir o kadarda mağrur tazenin, nazenin ve ivecen işvenin kelamı gibi geldi. Biz de böylece “sesinin ağına düştük” o şehir-i dilberin.

Yol boyunca gecenin siyahını cazibeli bir ışıltıya bürüyen ışık huzmeleriyle münevver yapıları izlemekten kendimizi alamıyoruz. Bunun verdiği esriklik içerisinde, otele yerleşir yerleşmez, başkaca hiçbir şey yapmadan şehrin soğuk havasını teneffüs ederek, kendimizi dışarı atıyoruz.

Şehri bir gergef gibi dokuyan onlarca su kanalı ve Neva nehrinin muhtelif kolları üzerindeki köprüler, rüzgarın kalın paltolarımızın bile kifayetsiz kaldığını gösterdiği yerler oluyor. Ama derinlemesine çekilen bir nefes sigara, gözlerimizin yeni keşfettiği diğer yapılara doğru çekiyor bizi.

Şehir sakin... Trafik geniş caddelere yayılmış... İnsanlar kendi hallerinde... Adım başı

bir heykel karşılıyor bizi. Adım başı bir köprü üzerindeyiz. Aklıma bir İstanbul sinemasında izlediğim 'Köprü Altı Aşıkları' filmi geliyor. *Ve anlıyorum ki Saint Petersburg'da aşıkların sığınacağı çok köprü var.*

Yolculukların ilginç bir tarafı vardır çoklukla. Bilinçaltınızın mahzenine kilitlediğiniz gerçeklerin kapısını ardına kadar açar. Kendinize bile itiraf etmediğiniz bu mahrem-ötesi gerçekler, en yeni halleriyle gelip oturur karşınıza. O zaman anlarsınız ki yolculuklar, sadece yeni mekanlara ulaşmak değildir. Aynı zamanda kendinizle de inceden inceye bir hesaplaşmadır. Yani *muhasebenin en zorlusudur her yolculuk*. Eskiye dair neyiniz varsa peşinizi bırakmaz hiçbir yerde. Hele bu yer, Saint Petersburg gibi bir şehir ise muhasebeniz hayli müşkil geçecektir, besbelli.

İstanbul'un "*her sokağında, her otobüs durağında, her meydanında, her kalabalığın tenhasında*" aradığınız, inanın ki, gecenin onikisinde Saint Petersburg'un caddelerinde de aradığınızdır. Petersburg'un heykellerle taçlanmış devasa meydanlarının ışıkları arasından süzülecek diye beklediğiniz de odur aslında.

O zaman hemen yanınızdan geçip hızla metroya yetişmeye çalışan karaltı, Taksim metrosunda hayal ile gerçek arasında "*O mudur?*" diye karar veremediğiniz endamı çağırıştır size? Şehrin neonları, lokantaları, alışveriş merkezleri bildik tatlara dönüşür sizin için.

Ve siz, hiç aklınıza gelmeyecek bir biçimde haykırırsınız Baltık Denizi'nin buz tutmaya

mütemayil bir kış gecesinde:

*“Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın,
Denizler ortasında hak yelkensiz bıraktın.”*

Oysa talihsizlik şurada başlamıştır:

Yazgınız bir kış yolculuğuna çıkmaktır. Onun için buradasınızdır. Üstelik sizi buraya getirme konusunda ayak direyen sevgili dostunuzun ikazlarına rağmen buradasınızdır. Ve talihinize, Dostoyevski'nin bu kentte geçen 4 günlük bir aşk öyküsünü anlattığı Beyaz Geceler düşmez. Çünkü burada beyaz geceler, yaz aylarında yaşanır. O vakitlerde, neredeyse 20 saate ulaşan gün ışığı, size sadece beyaz bir gece sunmaz, aynı zamanda beyaz bir şans da tanır. Halbuki siz Aralık ayında Petersburg'tasınızdır. Aradığınız, aramaya yazgılı olduğunuzdur. Ama bulmanız 'temin' edilmemiştir.

Onun için gece ilerledikçe, geniş Nevsky Caddesi, iyice daraltır göğsünüzü. Karşı taraftaki Katerina'nın muzafferane heykeli ile diğer yandaki şaha kalkmış at heykeli gittikçe sıkıştırır sizi. Adım atmakta güçlük çekersiniz. Ve keşke dersiniz, *“Kumkapı'nın, Süleymaniye'nin ya da Beyoğlu'nun ama mutlaka İstanbul'un eski Arnavut kaldırımli dar sokaklarından birinde olsaydım. O zaman yakalardım o dar sokaklardaki her adımda, yüreğimi genişletecek olanı.”*

Çare, otele dönmektir. Lobide birkaç tanıdıkla ayaküstü sohbet etmek, bir sigara daha içip İstanbul'dan bahsetmektir. Çünkü bir şehir, en iyi kendisidir. İstanbul, İstanbul'dur ve siz fark etmeseniz hile Petersburg İstanbul'u

hatırlattığı için güzeldir daha çok.

Minik bir şehir turu sunacaklar yarın. Yarına hazırlanmak lazım. Yanımda getirdiğim kitaba güveniyorum bu konuda. Onun için de mutlaka okumak istiyorum. Güveniyorum, çünkü kitabı Rus edebiyatının oluşumunu hazırlayan bir isim, Puşkin kaleme almış. Puşkin'i merakla okuyorum. Maksadım, bir edebiyatçının gözünden 19. yüzyıl ve öncesi Rusya'sını anlamak. O dönem kültürel kodlarından yola çıkarak bugünü algılamaya çalışmak.

Puşkin, benim zihnime iki ismi kazıyor. Biri bizim Deli Petro olarak bildiğimiz, ama Rusların Büyük Petro dedikleri I. Peter. Diğeri ise ne hikmetse Baltacı Mehmet Paşa ile ismi kinayeli bir şekilde hatırlanan Katerina. Biri çar, diğeri çariçe.

Rusya'da insan fark ediyor ki, bu ülkeye ruhunu kazandıran bu iki isimdir. Biri kudretin ve acımasızlığın simgesidir. (Puşkin onu anlatırken şu cümleyi kullanıyor: “*Onun sopası altında bütün zümreler eşitti; herkes titrer ve sesini çıkarmadan itaat ederdi.*”) Diğeri hükümranlığın, sanatın ve pek tabii ki şehvetin...

Petro, Rusya'ya onurunu kazandırıyor; Katerina şahsiyetini...

Petersburg'a sahip olduğu her şeyi veren, aşıklarının etrafında pervane olduğu Katerina'yı, Petersburg'u keşfettikçe mazur görüyor insan. Neredeyse hayranlık duyuyor. Çünkü aşk, Petersburg'a asaletini kazandıran, burada “ete kemiğe bürünen” bir ruhtur.

Katerina için bir şeyi söylemek daha

mümkün: Rusya'ya dilini de o kazandırmıştır. 1783'te Rus Akademisi'ni kurar. İlk iş olarak bir sözlük hazırlama görevini verir Akademi'ye. Sözlük hazırlama uzun ve zahmetli bir iştir. Fransızların uzun yıllar süren örneğinden ders alan Çariçe, bu işin üzerine özellikle eğilir. Sık sık denetler. Akademi, sözlüğü 6 yılda hazırlayarak bir rekor kırar. Bu başarıyı tebrik eden Katerina şu tarihi tespitini yapar:

“Biz asır asır değil, on yıldan on yıla olgunlaşıyoruz.”

Komünizmden kurtulan Rusya'da ve Rusya'nın bu en Batılı kentinde şimdi daha iyi görüyorsunuz ki, Katerina'nın 220 yıl önce söyledikleri bugün de doğrudur. Rusya da olgunlaşma süreleri artık 10 yıl bile değil. Değişimin hızı bunu gösteriyor.

Katerina beni entelektüel ilgileri ve dostluklarıyla da şaşırtıyor. Türkoloji mezunu Rus rehberin anlattığına göre özellikle Fransız düşünürlerle yakın dostluğu vardı. Yazışmalar ve ziyaretler olmuş. Özellikle Voltaire ve Diderot ile. Puşkin bu yakınlığı anlamlandıramayanlardan. Çariçe ile Voltaire arasındaki yakınlaşmayı, hatta Rus yazarların Çariçe'ye meyillerini şaşkınlıkla karşılıyor. Yabancı yazarların Katerina'yı lüzumundan fazla övdüklerini düşünüyor.

Bu yazışmalardan birini okumuştum. Ve okuduklarım, Çariçe'nin bu şehrin her tarafına damgasını vuran zekasını ve zerafetini teyid ediyordu:

Ünlü Fransız filozof Diderot ile Rus Çariçesi Katerina arasında geçen şöyle bir olay an-

latılır: Aydınlanmanın bu ünlü filozofunun köklü reform fikirleri vardır. Ve yine bu reformların nasıl yapılacağını anlatmaktadır hararetle Çariçe'ye. Bunun üzerine Çariçe araya girip cevap verir: *“Ah sevgili dostum” der, “sen bu fikirlerini kağıda yazıyorsun. Yani kaleminden çıkan, hiçbir şeye zorluk çıkartmayan o yumuşak yüzeye. Ama ben, zavallı bir İmparatoriçe olan ben ise, halkımın olağanüstü derecede hassas ve ince derisine yazmalıyım her değişimi.”*

Sabah şehir turunu Neva nehrinin kenarındaki iki büyük deniz fenerinden başlatıyorlar. 300 yıldır İsveçli, Finli ve Rus denizcilere yol göstermiş bu fenerler. Şimdi geniş ve derin Neva nehrinin Baltıkla buluşmaya başladığı bu köprübaşında mağrur şekilde nöbete devam ediyorlar. Her iki yanına kondurulmuş insan heykelleriyle neredeyse can'lanmış gibiler. Etrafında dolanan biz insanlara bunun için mi nedendir, biraz daha yukarıda bakıyorlar. Belki de nehrin iki kıyısına çarların, çariçelerin yaptırdıkları yazlık, kışlık muhtelif saraylara ve abidevî binalara nezaret etme görevi verilmiş onlara.

Deniz fenerlerinden Tavşan Adası'na götürüyorlar bizi. O da nehrin kenarında, her yönden su kanallarıyla çevrilmiş, içinde kilise ve sarayları olan müstahkem bir kale. Yapılar arasındaki büyük alanlar heybetini daha da artırıyor. Ama benim ilgimi ne saray ne kale kapısı ne de kilise çekiyor. Yanımdan geçen öğrenci grupları ve meraklı gezginlere aldırış etmeden kaleye nehirden girişi sağlayan kapı-

ya yöneliyorum. İlk kez bulutlar arasından sıyrılan güneşin haleleri soğuk havaya sıcak bir umut katıyor. Rehber, "*Burada gerçek top atışları yapılır. Yüzlerce insan merakla buraya doluşur. Biraz acele ederseniz, saat tam 12.00'deki top atışını biz de izleyebileceğiz*" diyor. Ağır adımlarla geride kalıyorum.

Her top atışı bana o unutulmaz Casablanca filminin bir sahnesini hatırlatır çünkü: İşgal altındaki Paris'te, az sonra terk edileceğini bilmeyen Rick ile Elsa, pencerenin önünde büyük bir aşkla birbirine sokulmuştur. Tam da bu sırada şehre yaklaşan Alman birliklerinin topçu ateşleri başlar. Sevgilisine sorar aşık: *Top atışları mı bu, yoksa kalbimin atışları mı?*

Doğrusu bu kalp atışıdır. Onun için yürekleri hoplatan Rus topunun atışı, uyandırmıyor beni daldığım anılardan. Kendimce bir şey yapıyorum aniden. Ben de Neva'nın durgun akan sularına emanet ediyorum kalp atışlarımı. Kuzey rüzgarlarına ve akıntılarına güvenmeli miyim, bilmiyorum. Bu kutsal emaneti, kıskanç bir tavassutçu gibi kendinde saklamasını göze alıyorum. Sadece ulaşma ihtimali bile her daim atmasını sağlayacak.

İnancım diriliyor Petersburg'ta. Adım başı rastladığım kiliseler, sadece estetik bir derinliği ve sanatın ihtişamını yansıtmıyor. Emperyal bir gücün yakıtının ne olduğunu da anlamamı sağlıyor. Puşkin gerçeği fısıldıyor kulağıma: "*Dinimiz, bize milli karakterimizi veriyor.*" O zaman yerli yerine oturuyor her şey. Daha iyi kavriyorum, Rusya'nın temelini atan Büyük Petro'nun, Katerina'nın ve sonra ge-

lenlerin dindarlıklarını. Hatta dini yapıları gezdiren rehberin, dini yok sayan bir eğitimle yetişmesi bile engelleyemiyor gözlerinin parıldamasını, düzenli olarak çocuğunu kili-seye getirdiğini anlatırken.

Beni sarhoşluğa sürükleyen ise Hermitage oluyor. Kışlık Sarayı'n çevresine kümelenmiş, birbiriyle bağlantılı birkaç binadan oluşan Hermitage, çok büyük bir müze. İnziva sarayı olarak yapılmış. Ama sanata düşkün Kate-rina'nın topladığı çok değerli tablolara binler-cesi eklenince sergi binası genişletilmiş. '*Hak-kını vererek bu müzeyi gezmek günler sürer*' diyor rehber. Ama biz bu işi birkaç saat için-de yapmak zorundayız. Çarlığın ihtişamını ve sarayın görkemini yansıtan bölümleri bir so-lukta geçiyorum. Büyük kabul salonları, taht odaları çekmiyor beni. İktidar ilgi alanıma gir-miyor çünkü.

Bir resime takılıyor gözüm. Bu resimde bir kadın var: Talihsiz bir kadın, anlatılanlara gö-re de günahkâr bir kadın. *Günahın acısını, tevbenin serinliğine dönüştürmek için kwra-nan bir kadın*. Gözlerinden süzülen yaş, yü-zünün hatlarına yerleşen ıstırap pişmanlığının delili. Bu oda neredeyse hep onun resimleriyle dolu. Duvardaki tablolar gerçeğe dönüş-müş gibi sahici. *Bu nasıl bir günahdır ki, acı-sı kaderi olur insanın?* Sadece elemi yansıtır? Aklını kaybetme noktasına gelir? Çaresizlik dizlerinin bağına çözer?

İstırabı yüreğime işliyor kadının. Rehberin, enformatik açıklamalarını duymak istemiyor kalbim. Onlar uzaklaştıkça ben resimle tek

başıma kalıyorum. İşte o an bu kadının, sadece yüreğiyle değil, bütün bedeniyle acıyı hissettiğini anlıyorum. Diğer bütün resimler silikleşiyor gittikçe...

Hafakanlar basmak üzere beni...

Kendimi zor atıyorum Saray Meydanı'na. Hava buz gibi. Boncuk boncuk terler, soğuk yağmur damlacıklarına dönüşüyor.

Titriyorum. Koskocaman meydanın ortasında küçücük kalakalıyorum.

Peterburg, uzak illerde aranan bir teselli gibi geliyor bana. Bu teselliden gecenin 12'sinde kalkan Moskova treniyle az sonra ayrılacağız. Oysa *Petersburg'u şirin bir kuzeyli kadına benzetmiştim. Şirindi, mağrur ve mütevaziydi.* Kibrinden kurtulmuştu. İhmal edilmişliğini önemsemeden kendini hemen toparlayan bir yanı vardı. Şimal rüzgarlarının soğukluğunu hissettirmemek için çabalayan bir ev sahibesiydi. Kendini daha çok bir güneyli gibi hissedip, Avrupa'nın bu uzak köşelerine kadar ulaşmaya çabalayan cetlerim gibi bir yakınlık kurmuşum onunla. O yüzden ayrılması biraz hüzünlü.

Kimsecikler bilmeyecek, biliyorum, benim buradan geçtiğimi. Ama ben hiç unutmayacağım, bir başka kente ait kalbimden bir de Petesburg'un geçtiğini. Peşimi bırakmayan anılar eşliğinde beklerken, ayrılmam gerektiğinin farkındayım. Çünkü benim başkentim burası değil.

Cemal Süreya'nın "*Biliyorsun ben hangi şehirdeysen yalnızlığın başkenti orası*" dizesini değiştiriyorum burada. "*Sen neredeysen,*

benim başkentim orası” diyorum. Ama bu diyarları da anlıyorum. Ve daha iyi anlıyorum, Mehlika Sultan'a aşık yedi gencin, kendilerini yaban diyarlara vurup, akıncı cedlerinin ruhlarından niçin istimdad dilediklerini.

Belki de bu melâl içinde, bir dostun yüreğinin en derin yerinden okuyup da, buğulu bir ses tonuyla sessizliğe gark ettiği, Nedim'in o meşhur dizeleri geliyor aklıma:

*“Yok bu şehir içre senin vafettiğin dilber Nedim
Bir peri-sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana”*

İnceden inceye yağan yağmur,
hayatın hızlı akışını birden
yavaşlatır. Melâli ve hüznü taşır
bize; kaybettiklerimiz düşer
aklımıza. Şehrin sokaklarını
sarmalayan yağmur, içimizdeki en
derin noktaya ulaşmayı
başardığında, gerçekliğin naif
 taraflarımıza ördüğü zincirlerden
kurtulmayı dener, başımızı alıp
 gitmek isteriz uzaklara.
Yağmur, insanlığımızı hatırlatır
bize. Melânkolinin kucağına
atıldığımız bu zamanlarda içe
döneriz. Yalnız ve avare
yürüyüşlerden imdat dileriz.
Yitik sevgiliyi en çok yağmurla
 arar, yağmurla gelmesini bekleriz.
Tenha sokaklarda yürür, kaldırım
 taşlarından dostluk umarız.

